

Barnevern

Bjerkreim kommune, 2023

INNHOOLD

Oppdraget.....	4
Sammendrag	5
Kommunedirektørens kommentar	8
1 Innledning.....	10
1.1 Bakgrunn for prosjektet.....	10
1.2 Revisjonskriterier	11
1.3 Avgrensning og metode.....	11
2 Organisering og nøkkeltall	12
2.1 Organisering og kompetanse	12
2.2 Bekymringsmeldinger, tiltak og undersøkelser	13
3 Involvering og samarbeid.....	15
3.1 Revisjonskriterier	15
3.2 Kvalitet- og kompetanseutvikling	16
3.3 Hvordan sikres brukermedvirkning?.....	17
3.4 Medvirkning i undersøkelser.....	21
3.4.1 Intern arbeidsflyt og rutiner	21
3.4.2 Relasjoner og tillit som en forutsetning for medvirkning.....	21
3.4.3 Kontakt med barnet i undersøkelsesperioden	23
3.4.4 Barnets mening og vektlegging av denne i vedtak	27
3.4.5 Samarbeid med foreldre i undersøkelser	29
3.5 Tiltaksplaner og evaluering av tiltaksplaner	30
3.5.1 Intern arbeidsflyt og rutiner	30

3.5.2	Utarbeidelse av tiltaksplan	31
3.5.3	Evaluering av tiltaksplan.....	32
3.6	Vurdering.....	33
3.7	Anbefalinger	35
4	Samarbeid med andre aktører.....	35
4.1	Revisjonskriterier	35
4.2	Overordnet: kort vei og tette relasjoner	36
4.3	Samarbeid på systemnivå	36
4.3.1	Faste møtepunkter	36
4.3.2	Prosedyrer og verktøy	37
4.3.3	Felles forståelse	38
4.4	Samarbeid i enkeltsaker.....	39
4.4.1	Hva utløser et samarbeid?	39
4.4.2	Hva samarbeides om?	40
4.4.3	Eventuelle hindringer	42
4.5	Vurdering.....	42
4.5.1	Anbefaling.....	43
5	Konklusjon	44
	Vedlegg	45

OPPDRAGET

Bestilling Kontrollutvalget i Bjerkreim kommune bestilte 20.09.2021 en forvaltningsrevisjon om barnevern.	Problemstillinger • I hvilken grad blir barnets rett til medvirkning ivaretatt?• Blir samarbeidet med barn og foreldre praktisert i tråd med lovens intensjon?• Hvordan fungerer samarbeidet med andre tjenester i kommunen i forbindelse med konkrete tiltak rettet mot et barn og dets familie?
Formål Formålet med prosjektet er å vurdere om Bjerkreim barnevern sikrer samarbeid med barn og foreldre, i tråd med nye lovkrav.	

Prosjektleder er gjennomført av forvaltningsrevisor Frøy Losnedal. Rapporten er kvalitetssikret av leder for forvaltningsrevisjon, Silje Nygård.

SAMMENDRAG

Om prosjektet

Formålet med prosjektet har vært å vurdere om Bjerkreim barnevern sikrer samarbeid med barn og foreldre, i tråd med nye lovkrav. De viktigste datakildene i dette prosjektet har vært intervjuer med ledelse og ansatte i Bjerkreim barnevern, representanter fra samarbeidspartnere, samt en mappegjennomgang av 10 barnevernssaker. Vi har i tillegg gjennomgått en rekke rutiner, prosedyrer og tallmateriale, i tillegg til resultater fra brukerundersøkelse og evalueringsskjema.

Hovedinntrykk

- Bjerkreim barnevern ivaretar i stor grad barnets rett til medvirkning. Det samme gjelder involvering og samarbeid med barnets foreldre.
- Barnas mening synliggjøres i vedtakene, men hvordan og i hvor stor grad denne vektas er ikke tydelig dokumentert i vedtakene i alle saker.
- Samarbeidet med andre kommunale tjenester fungerer godt – både på systemnivå og individnivå.

Involvering og medvirkning

Barnevernet har en plikt til å samarbeide med barn og foreldre, og virksomheten skal utøves med respekt for, og så langt som mulig, i samarbeid med barnet og barnets foreldre. 1. juli 2018 ble barnevernloven en rettighetslov for barn. Rettighetsfestingen framhever barnet som hovedpersonen i barnevernssaker og skal sikre barnet en selvstendig rett til medvirkning i alle forhold som gjelder barnet. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til å fritt gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

Barneverntjenesten i Bjerkreim oppleves å ha et stort fokus på brukerinvolvering i den løpende saksbehandlingen, som i kombinasjon med rutiner og etterlevelse av disse, bidrar til å sikre at brukermedvirkningen langt på vei ivaretas. Gjennom brukerundersøkelser og evalueringsskjema, har barneverntjenesten også et system for å skaffe seg informasjon direkte fra brukerne.

En reell oppfyllelse av barns rett til medvirkning krever at det legges til rette for at barnet får uttale seg fritt, at de opplever det som trygt å fortelle sin historie, samt at de i løpet av saksgangen får tilstrekkelig og tilpasset informasjon. Dette forutsetter at barnet snakkes med. Det oppfattes at det å snakke med barn er en etablert praksis i Bjerkreim barnevern, hvor unntak blir dokumentert og begrunnet. Kommunikasjonen ser ut til å foregå innenfor trygge rammer, tilpasset barnas ønsker og behov.

Hovedinntrykket vårt er altså at Bjerkreim barnevern i stor grad ivaretar barnets rett til medvirkning. Det samme gjelder involvering og samarbeid med barnets foreldre. Aktuelle forbedringsområder er etter vår vurdering knyttet til selve dokumentasjonen av medvirkningen, da relatert til tilpasning av informasjon og vekting av barnets mening. Mappedgjennomgangen tyder eksempelvis på et skille i alder på hvordan barnets respons på melding er dokumentert i vedtak. I de tilfeller hvor barnet er over 10 år oppfattes barnets stemme tydeligere enn i de tilfeller barnet er under 10 år. I sistnevnte bærer dokumentasjonen større preg av å være en egenvurdering av hvorvidt barnevernet har tilpasset informasjon til alder og modenhet, mer enn hva som faktisk er gitt informasjon om, og barnets respons. Dokumentasjonen i vedtak gir på denne måten lite informasjon om barnets synspunkt, noe som videre gjenspeiles i vekting av barnets mening i barnevernets vurdering.

Vekting av barnets mening er med andre ord ikke tydelig dokumentert i vedtakene i alle saker. Ut fra konklusjonene i undersøkelsene oppfattes det at barna i all hovedsak er lyttet til. Hvordan og i hvilken grad barnets synspunkt vektlegges framgår derimot ikke like tydelig i vedtakenes begrunnelse og vurdering. Barn skal ikke nødvendigvis ha den avgjørende meningen i en sak, men det skal framgå hvordan barneverntjenesten har vektlagt barnets mening. I flere vurderinger, også i saker hvor barnet er over 10 år, er det uklart hvordan, og i hvilken grad, barnets synspunkt er vektlagt. For å synliggjøre barnets medvirkning og vektig av denne i vedtakene, bør barnets mening tydeliggjøres og konkretiseres opp mot annen informasjon, og barnevernfaglige vurderinger. I dette at det eksempelvis framgår hvorfor barnets mening tas hensyn til/ikke tas hensyn til.

Innsats og hjelp fra barnevernet er ofte rettet mot foreldre, og hvordan de kan endre omsorgssituasjonen til det bedre for barnet. Foreldre er med andre ord ofte den direkte mottaker av de tiltak som blir iverksatt. Barnet på den andre siden, er den som best kan si noe om egen omsorgssituasjon og opplevelse av om noe er endret eller ikke. Gjennomgangen tyder på at tiltaksplaner blir utarbeidet i samarbeid med både barnet og foreldre, og at begge parter i hovedsak er medvirkende i evaluering av tiltaksplanen. Etter vår vurdering er barnets meninger og synspunkt dokumentert i evalueringene, og barnas mening blir i stor grad vektet.

Samarbeid med andre tjenester

Barneverntjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere, dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Hovedinntrykket vårt er at samarbeidet, både på systemnivå og på individnivå, fungerer godt. Dette oppfattes å være et resultat av en langvarig satsing og kontinuerlig arbeid. Samarbeidet er satt i system gjennom etablerte samarbeidsfora og konkrete samarbeidsavtaler. Dette mener vi sikrer forutsigbarhet og struktur i de tilfeller som krever samarbeid på tvers. Tjenestene benytter seg også av en rekke verktøy for å avklare roller og for å oppnå en felles forståelse.

Hvordan samarbeidet i enkeltsaker organiseres, hvem som deltar og hvor ofte, tilpasses den enkelte families behov. Samarbeidet i enkeltsaker er satt i system gjennom samarbeidsmøter,

samtidig som det også er rom for ad hoc-møter og oppdateringer om noe oppstår underveis. Etter vår vurdering gir balansen mellom struktur og fleksibilitet på denne måten både forutsigbarhet og trygghet for brukeren, samtidig som det gir rom for rask bistand og beslutninger om nødvendig. Det tyder også på at brukerne i stor grad får samordnede og samtidige tjenester.

Vi oppfatter med andre ord at de overordnede systemene for samarbeid bidrar til at samarbeid også i enkeltsaker fungerer. At de enkelte tjenesteområdene vet hvem som bør involveres når, er noe som i neste runde kan bidra til at barn og foreldre får rett hjelp tidlig.

For å styrke oppfølgingen av utsatte barn, unge og deres familier, er det med virkning fra 1.august 2022 vedtatt nye bestemmelser om samarbeid og samordning for alle velferdstjenester. Bestemmelsene anses som en tydeliggjøring og forsterking av samarbeids- og koordineringsplikter. Selv om kommunen, etter vår vurdering, har gode forutsetninger for å implementere de nye bestemmelsene, anbefales det å opprettholde arbeidet og fokuset på samarbeid mellom tjenestene, både på system- og individnivå.

Anbefalinger

Vi anbefaler Bjerkreim kommune å:

- sikre at det i vedtak framgår hvordan barnets mening er vektet opp mot annen informasjon og barnevernfaglige vurderinger
- sørge for at den faktiske tilpasning til alder og modenhet blir synliggjort i dokumentasjon
- opprettholde det gode arbeidet og fokuset på samarbeid mellom tjenestene

KOMMUNEDIREKTØRENS KOMMENTAR

Kommunedirektørens kommentar mottatt 23.01.2023

Rogaland revisjon konkluderer at Bjerkreim barnevern ivaretar barnets rett til medvirkning i stor grad. Det samme gjelder involvering og samarbeid med barnets foreldre. Rutiner, prosedyrer, evalueringsskjema og etterlevelse av disse bidrar til å sikre at brukermedvirkningen langt på vei ivaretas. Videre er hovedinntrykket at samarbeid med andre kommunale tjenester fungerer godt, både på systemnivå og individnivå.

Tjenesten har ikke avvik på Bufdirs barnevern kommunemonitor noe som viser overholdelse av lovpålagte frister og krav innenfor ulike arbeidsoppgaver i tjenesten. Dette viser at tjenesten har orden og oversikt over familiene det arbeides med. Tilbakemeldinger fra brukerundersøkelser viser at barn og foreldre i stor grad er fornøyd med tjenesten, og Bjerkreim skårer likt eller høyere enn landsgjennomsnittet.

Det at barneverntjenesten ivaretar barnas rett til medvirkning og at disse blir vektet i tiltaksplaner og evalueringer i perioden etter vedtak er veldig bra. Barna høres og deres rett til medvirkning ivaretas.

Barnets mening synliggjøres i vedtakene, men hvordan og i hvor stor grad denne vektet opp mot annen informasjon og barnevernfaglige vurderinger i vedtakene er ikke tydelig nok dokumentert i alle saker. I dokumentasjonen må den faktiske tilpasningen til alder og modenhet blir synliggjort i større grad. Disse læringspunktene vil bli fulgt opp i det videre arbeidet innen systemet, og nye rutiner og prosedyrer for etterlevelse er allerede under utarbeidelse. Dette arbeidet blir også sett opp mot den nye barnevernloven som ble iverksatt 01.01.2023 som har skjerpet krav til dokumentasjon i saksbehandlingen for tjenesten.

I forhold til samarbeid konkluderer rapporten at det fungerer godt og gjennomgangen viser at barn og foreldre i stor grad får samordnede tjenester. Barnevernets samarbeid er satt i system, både gjennom etablerte samarbeidsfora og konkrete samarbeidsavtaler. Et godt samarbeid prioriteres, og det er korte linjer mellom fagmiljøene. Dette sikrer forutsigbarhet og struktur, og som revisjonen påpeker gir det også rom for den fleksibilitet som er nødvendig for å tilpasse hjelpen til det konkrete barnet. Et fortsatt fokus og opprettholdelse av dette arbeidet vil prioriteres.

Tidlig innsats og forebygging som et hovedfokus i Oppvekstreformen er også avhengig av et godt samarbeid og felles forståelse av hverandres mandat og forventninger. Kommunen er enig i revisjonens vurdering om at det foreligger gode forutsetninger for å implementere de nye bestemmelsene om samarbeid og samordning som trådte i kraft 1. august 2022 for alle velferdstjenester.

Kommunedirektøren er godt fornøyd med resultatet fra revisjonen og anbefalingene vil følges opp i det videre arbeidet.

Kommunedirektøren vil takke for en grundig og god forvaltningsrevisjon. Hovedinntrykket som presenteres i rapporten samsvarer med kommunens egen vurdering av tjenesten og samarbeidet i kommunen.

1 INNLEDNING

Formålet med barnevernloven er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår, jf. barnevernloven § 1-1.

Dagens barnevernlov, Lov om barneverntjenester av 1992, ble forberedt på 1980-tallet og trådte i kraft 1. januar. 1993. Etter dette har det skjedd en betydelig rettslig utvikling i form av et styrket menneskerettighetsvern for barn, foreldre og andre familiemedlemmer. Dette har ført til flere endringer og tilføyinger i loven, som videre er presisert av forskrifter og rundskriv.

Barnevernloven med forskrifter, rundskriv og andre presiseringer gjør loven komplisert og lite oversiktlig og derav utfordrende å forstå. Av den grunn ble det i 2014 blant annet oppnevnt et Barnevernslovutvalg som fikk i oppgave å foreta en teknisk, språklig og strukturell gjennomgang av loven, da med oppmerksomheten rettet mot å styrke rettsikkerheten for barn, samt skape et mer tilgjengelig og forståelig regelverk. Dette arbeidet har resultert i flere lovendringer i dagens lov og innebærer blant annet en styrking av barns medvirkning, samt at oppfølging av barn og foreldre er tydeliggjort og presisert. Barneverntjenestens dokumentasjonsplikt er økt, herav med oppmerksomhet mot barns involvering og barneverntjenestens vektning av mottatt informasjon.

Ny barnevernlov er vedtatt, og vil være gjeldende fra 2023. Intensjonen er en barnevernlov som skal være mer tilgjengelig for brukerne og være et bedre faglig verktøy for barneverntjenesten og andre aktører i barnevernet. De materielle endringene dreier seg om hovedtema som: styrking av barneperspektivet, et mer tidsriktig regelverk, økt vekt på forebygging og tidlig innsats og bedre rettsikkerhet for barn og foreldre. Barnets beste er, og skal fortsatt være, det overordnede hensynet i barnevernet.

1.1 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Barneverntjenesten har lang tradisjon på rapportering av lovkrav til statsforvalteren. Rapporteringen omhandler i stor grad om kvantitet (antall meldinger, undersøkelser, barn med tiltak i hjemmet, barn med tiltak utenfor hjemmet), hvorav noen er definert som kvalitetsindikatorer. Dette inkluderer overholdelse av melding- og undersøkelsesfrist, oppfølging- og tilsyn med barn i fosterhjem, tiltaksplaner og evaluering av disse, hasteplasseringer og ansattes fagutdanning. Her kan nevnes at rapportering fra Bjerkreim barnevern de siste årene viser god kontroll på disse områdene.

Rapporteringen sier derimot lite om den kvalitative dimensjonen. Intensjonen med dette prosjektet er derfor å undersøke hva som ligger bak tallene, med søkelyset rettet mot hvordan tjenesten legger til rette for brukermedvirkning og samarbeid med barn og foreldre i praksis. Dette er knyttet opp mot lovendringer fra 2018, som gjelder involvering og samarbeid.

1.2 REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier er krav eller forventninger som brukes for å vurdere funnene i undersøkelsen. Revisjonskriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative eller anerkjente kilder innenfor det reviderte området.

I dette prosjektet legger vi følgende kilder til grunn for utvikling av revisjonskriterier:

- FNs barnekonvensjon
- Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- Kommuneleven
- Rundskriv
- Forskrifter
- Aktuelle veiledere og tolkningsuttalelser
- Kommunale vedtak
- Interne rutiner

Ut fra disse kildene er det utledet revisjonskriterier som framgår i kapitlene hvor de enkelte problemstillingene blir behandlet.

1.3 AVGRENSNING OG METODE

Denne rapporten bygger på intervjuer med ledelse og saksbehandlere i barneverntjenesten, i tillegg til representanter fra helsestasjonstjenesten og psykisk helse. Videre er det hentet ut en rekke nøkkeltall på området og et stort antall dokumenter, deriblant interne rutiner og prosedyrer, som er gjennomgått.

For å undersøke barnets medvirkning i praksis, har vi gjennomført stikkprøver i 10 barnevernssaker. Utvalgte saker er hentet fra ulike faser¹ i en barnevernssak, men er også tilfeldig utpekt fra barneverntjenestens klientliste. Halvparten av sakene har vedtak om henleggelse, mens den andre halvparten har vedtak om tiltak. Alle sakene vi har gjennomgått er fra tidsrommet 2021-2022, og aldersgruppen på barna er 5-17 år. Vi har gjennomgått:

- 10 undersøkelsesrapporter med vedtak
- 6 tiltaksplaner
- 16 evalueringer av tiltak

¹ Se vedlegg for mer informasjon om faser i en barnevernssak.

Utover det ovennevnte har vi også sett på avslutningsvedtak, dokumentasjon på samarbeid med andre instanser, samt annen dokumentasjon på foreldre/barns involvering i de utvalgte sakene (f.eks. samtalereferater). Ved gjennomgangen av undersøkelser og vedtak er det i all hovedsak sett på dokumentasjon av barnets stemme, vektning av denne, samt involvering og samarbeid med foreldre.

Barneverntjenesten i Bjerkreim har utarbeidet evalueringsskjema som barn får tilbud om å fylle ut etter hver samtale. Vi har mottatt totalt 14 evalueringsskjema. Disse er fylt ut av til sammen fire barn. Resultatene herfra, samt resultatene fra barneverntjenestens brukerundersøkelse, vil bli brukt til å si noe om opplevd kvalitet fra et brukerståsted.

I rapporten gjengir vi eksempler fra de gjennomgåtte saksmappene. I eksemplene vil vi anonymisere navn og kjønn, som erstattes med «*barnet*» eller «*h*n*».

Samlede vurdering er at metodebruk og kildetilfang har gitt et tilstrekkelig grunnlag til å besvare prosjektets formål og de problemstillinger kontrollutvalget vedtok.

2 ORGANISERING OG NØKKELTALL

2.1 ORGANISERING OG KOMPETANSE²

Barneverntjenesten i Bjerkreim drives som en egen barneverntjeneste, med et interkommunalt samarbeid med Dalane barnevern som sikrer en akutt heldøgns-beredskap til Bjerkreims innbyggere.

Barneverntjenesten er organisert under tjenesteområdet Levekår og ledes av barnevernleder. Det er en grunnbemanning på 5 stillinger, fordelt på en leder (barnevernleder), en nestleder/stedfortreder, og saksbehandlere.

De ansatte har grunnutdanning som barnevernspedagog eller sosionom med relevant tilleggstudanning. Barneverntjenesten jobber etter generalistmodellen, men er delt inn etter spisskompetansen til den enkelte i forhold til undersøkelser, tiltak og veiledning av barn og familier. I Tilstandsrapporten for 2021 vises det til at dette gjør at de ansatte kan fordype seg i noen oppgaver og dermed få økt kompetanse, erfaring og trygghet i arbeidsoppgavene som skal utføres.

² Informasjonen i dette delkapitlet er hentet fra barneverntjenestens tilstandsrapporter fra 2021 og 2022.

Barneverntjenesten størrelse framheves likevel som sårbar. For å redusere sårbarhet, kompensere for få ansatte, og sikre tilstrekkelig fagkompetanse og -bredde, kjøper kommunen veiledning fra eksterne konsulenter. Det vises til at de eksterne konsulentene blant annet deltar på drøftinger og beslutninger i kompliserte saker, og det framheves som viktig at flere erfarne fagpersoner deltar i vurderinger av viktige beslutninger som barneverntjenesten foretar.

Barneverntjenesten i Bjerkreim deltar i to læringsnettverk i regi av Statsforvalteren og Bufetat. Det vises til at dette bidrar til mer og nærmere samarbeid med de andre barneverntjenestene i Rogaland.

Ihht. barnevernloven § 2-1a kreves at alle ansatte innen 2031 skal ha fire års erfaring fra førstelinjetjenesten og relevant videreutdanning med minimum 30 studiepoeng, eller relevant masterutdanning innen 2031. Fire av fem ansatte i Bjerkreim oppfyller allerede dette kravet, mens en vikar vil måtte ta videreutdanning innen 2031.

2.2 BEKYMRINGSMELDINGER, TILTAK OG UNDERSØKELSER

Nedenfor følger en oversikt over antall bekymringsmeldinger de fire siste årene³.

Tabell 1: Antall bekymringsmeldinger i Bjerkreim kommune de fire siste årene

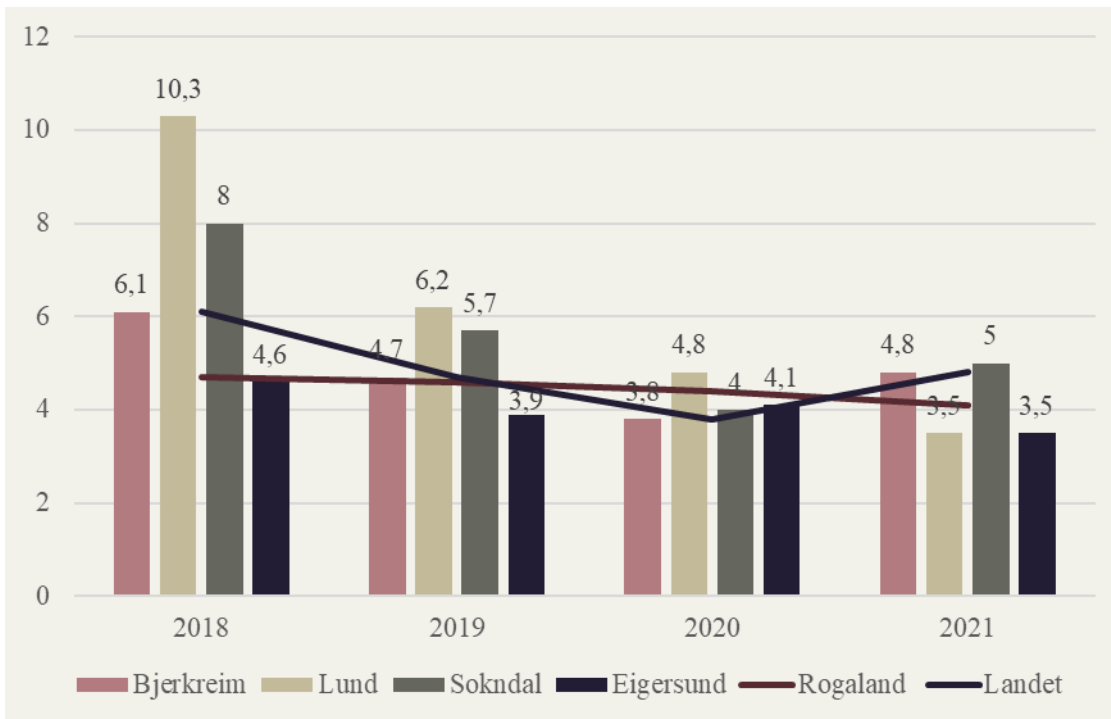
	2018	2019	2020	2021
Antall bekymringsmeldinger	36	27	35	47

Kilde: Bjerkreim barnevern tilstandsrapport 2021 og 2022

Bekymringsmeldinger er inngangsporten til eventuell undersøkelse og tiltak fra barneverntjenesten. Figurene under viser en oversikt over andel barn med undersøkelse og andel barn som mottar barnevernstiltak:

³Fra og med 2020 ble det obligatorisk å også registrere antall meldinger i aktive tiltakssaker og aktive undersøkelser. Disse inngikk tidligere kun som opplysninger i saken og ble ikke telt som melding. Dette gjør at tallene fra 2020 ikke er direkte sammenlignbare med tidligere år. For flertallet av kommunene vil det innebære en økning i antall barn med melding i 2020. Tallene må derfor tolkes i lys av dette. Kilde: [Kommunemonitor](#)

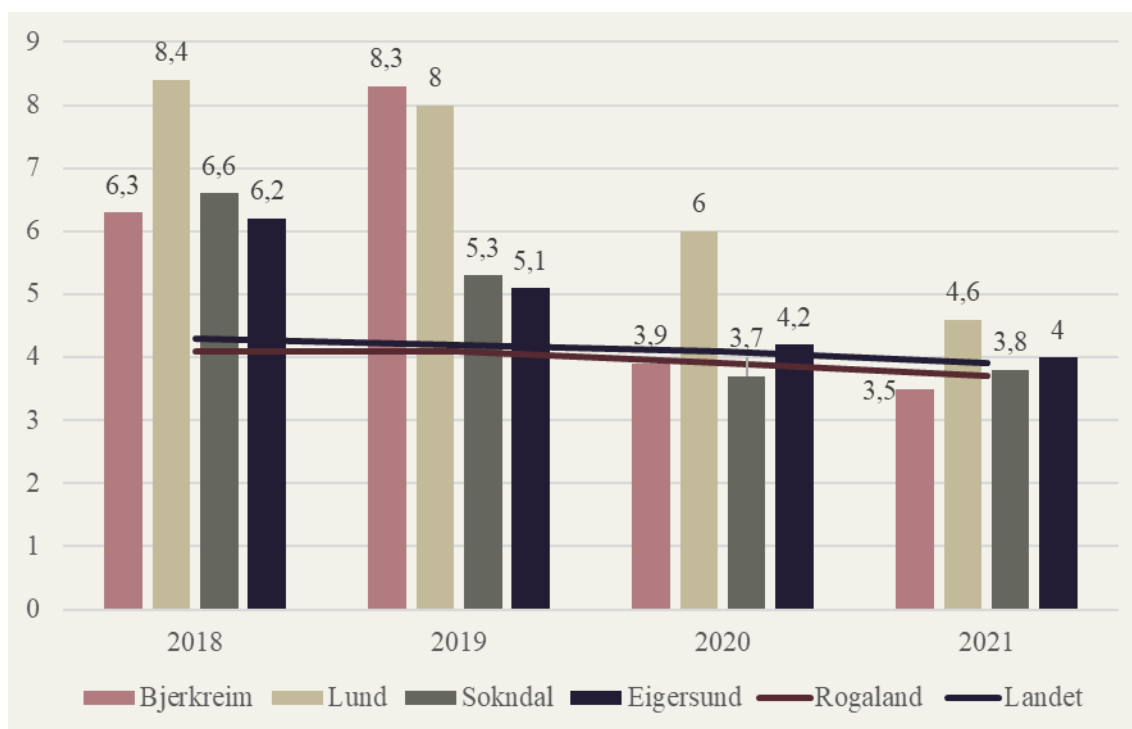
Figur 1: Andel barn med undersøkelse ift. antall innbyggere i aldersgruppen 0-17 år.

Kilde: Kommunemonitor

Av figuren framgår det at andel barn med undersøkelse avtok fra 2018 til 2020, men økt igjen fra 2020 til 2021. I 2021 ligger Bjerkreim på landssnittet, men har en høyere andel barn med undersøkelse enn Eigersund og Lund kommune og Rogaland ellers.

Figur 2: Andel barn med barnevernstiltak ift. antall innbyggere i aldersgruppen 0-17 år

Kilde: Kommunemonitor

Vi ser at andel barn med barnevernstiltak er redusert de siste årene, og i 2021 hadde Bjerkreim en lavere andel barn med barnevernstiltak sammenlignet med Dalane-kommunene, Rogaland og landet for øvrig.

3 INVOLVERING OG SAMARBEID

3.1 REVISJONSKRITERIER

1. juli 2018 ble barnevernloven en rettighetslov for barn. Rettighetsfestingen framhever barnet som hovedpersonen i barnevernssaker og skal sikre barnet en selvstendig rett til medvirkning i alle forhold som gjelder barnet. Det betyr blant annet at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, samt har rett til å fritt få gi uttrykk for sine synspunkter. Barnets synspunkt og barneverntjenestens vektning av synspunktene, skal framgå i vedtak. Barns rett til medvirkning er også del av forarbeid til loven, rundskriv og retningslinjer.

Barnevernloven § 6-3 regulerer særskilt barnets rettigheter under saksbehandlingen. Paragrafens første ledd bestemmer at barn som har fylt syv år skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Det samme gjelder barn yngre enn syv år

dersom de er i stand til å danne seg egne synspunkter. Etter § 6-3, annet ledd, har barnet egne partsrettigheter etter fylt 15 år dersom det forstår hva saken gjelder.

Av Forskrift om medvirkning og tillitsperson (FO1.06.2014 nr. 697) påpekes at medvirkning skal styrke barnet posisjon og gi bedre rettssikkerhet for barnet (§ 1. Formål). Forskriftens § 3 definerer medvirkning som at *...barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og gis mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til og barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.* Videre heter det at *Barn kan medvirke i egen sak ved å uttrykke sin forståelse, valg og preferanser gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon.* Videre framgår det at barnevernet skal sørge for at barnet så tidlig som mulig blir informert på en måte som gjør det forståelig for barnet at han eller hun kan uttrykke sine synspunkter om saken og egen situasjon, om selve tjenestetilbudet, rettigheter, beslutninger og konsekvensen av disse (§ 4 Informasjon til barnet). Videre heter det at barnet skal gis anledning til å medvirke i alle forhold som angår han eller henne, men det skal ikke utsettes for press til å medvirke. Det er barneverntjenesten som har ansvaret for barnets medvirkning.

Å sørge for god involvering av barn og foreldre er helt sentralt i barneverntjenestens arbeid, og da særlig med tanke på å treffe med rett tiltak. Barnevernet har en plikt til å samarbeide med barn og foreldre, og virksomheten skal utøves med respekt for, og så langt som mulig, i samarbeid med barnet og barnets foreldre, jf. barnevernloven § 1-7. Når foreldre er part i barnevernssaken, vil de også ha rett til å uttale seg etter forvaltningsloven § 17.

På bakgrunn av gjennomgangen over utleder vi følgende revisjonskriterier:

- Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og mulighet til å fritt gi uttrykk for sine synspunkter
- Barnets synspunkt og vektning av barnets mening framgår av vedtak og evaluering av tiltak
- Foreldre involveres og får anledning til å komme med sine synspunkter før beslutninger blir tatt
- Foreldre er involvert i evaluering av tiltaksplan

3.2 KVALITET- OG KOMPETANSEUTVIKLING

Vi får opplyst at barneverntjenesten har fokus på å være faglig oppdaterte, blant annet i form av kurs, artikler, podcast og lignende. Det vises til at de ansatte har tatt videreutdanning og/eller

annen kompetanseheving gjennom RVTS⁴ sin utdanningsrekke. Det påpekes at flere saksbehandlere har videreutdanning i samtaler med barn.

Barneverntjenesten har i tillegg en rekke verktøy tilgjengelige som støtte i den daglige driften. Det vises blant annet til den interne rutinehåndboken og saksbehandlerrundskrivet fra Bufdir, samt en rekke andre hjelpemidler som er lett tilgjengelige i det digitale kvalitetssystemet Compilo. Av andre verktøy nevnes eksempelvis Visma Veilederen, som i tillegg til ulike e-kurs også tilbyr oppslagsverk med aktuelle lover og regler, samt en juridisk svartjeneste. Videre framheves snakkemedbarn.no, som er et digitalt opplæringsprogram om samtaler med barn. Her kan man alene eller sammen med kolleger øve på å snakke med barn i ulike aldersgrupper.

Utover det ovennevnte har barneverntjenesten ukentlige teammøter. Her gjennomgås og drøftes alle klientsaker med tanke på status og oppfølging. I tillegg har saksbehandlerne ukentlige, individuelle veiledninger med barnevernleder. Disse inkluderer både saks- og prosessveiledning. De ansatte har også tilgang til fag- og prosessveiledning fra en ekstern veileder. Ekstern veileder er dessuten til stede 2-4 ganger per måned for å drøfte kompliserte saker.

3.3 HVORDAN SIKRES BRUKERMEDVIRKNING?

I intervju vises det til at brukermedvirkning har vært et stort fokus i Bjerkreim barnevern, og ansatte selv oppfatter at barneverntjenesten er gode på sikre barnas rett til medvirkning. «*Det ligger godt under huden*». Det vises blant annet til at barnas medvirkning og barneperspektivet er noe som stadig drøftes i både formelle og uformelle settinger på arbeidsplassen. I tillegg er dette noe leder følger opp på både teammøter og i de individuelle veiledningene. Videre oppgis det at brukermedvirkningen sikres gjennom barneverntjenestens interne prosedyrer.

Prosedyrer for brukermedvirkning

Barneverntjenestens rutiner både refererer til og gjengir lovkrav, samt har formulert egne presiseringer knyttet til hvordan brukermedvirkning skal foregå/sikres gjennom barnevernssakens ulike faser. Dette er innlemmet i interne prosedyrer og sjekklister knyttet til den enkelte fase. I tabellen under viser vi noen utdrag/eksempler på hvordan brukermedvirkning omtales i et utvalg prosedyrer/sjekklister:

⁴ Regionalt ressursenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging.

Tabell 2: Eksempler på føringer for brukermedvirkning i interne prosedyrer/sjekklister

Dokument	Eksempel/utdrag
Prosedyre arbeid med undersøkelse	Barn skal gis mulighet til å uttale seg om saken. Barnet skal informeres om meldingen og barneverntjenestens rolle. Barnets stemme/synspunkter skal fremkomme tydelig i vedtaket om både tiltak og henleggelse. Saksbehandler skal sammen med familien komme fram til hvilke hjelpetiltak som kan avhjelpe situasjonen.
Sjekkliste for førstepgangssamtale	Husk barnets stemme skal fremgå tydelig gjennom hele undersøkelsen, samt klientenes brukermedvirkning.
Sjekkliste for hva som bør fremkomme i journalnotat	Husk alltid brukermedvirkning og barnets stemme, (og om det er vektlagt) skal fremgå av journalnotatet. Sett av tid til å gjennomgå referat med klienten etter samtalen.
Sjekkliste midtveisevaluering	Har vi snakket med barnet, barnets stemme vektlagt, eventuelt hvorfor/hvorfor ikke? Begrunn evt. hvorfor ikke.
Prosedyre tiltaksplan og evaluering av tiltak	Planen skal lages i samarbeid med de involverte parter. Evaluering skal gjennomføres med involverte parter i henhold til dato fastsatt i tiltaksplan.

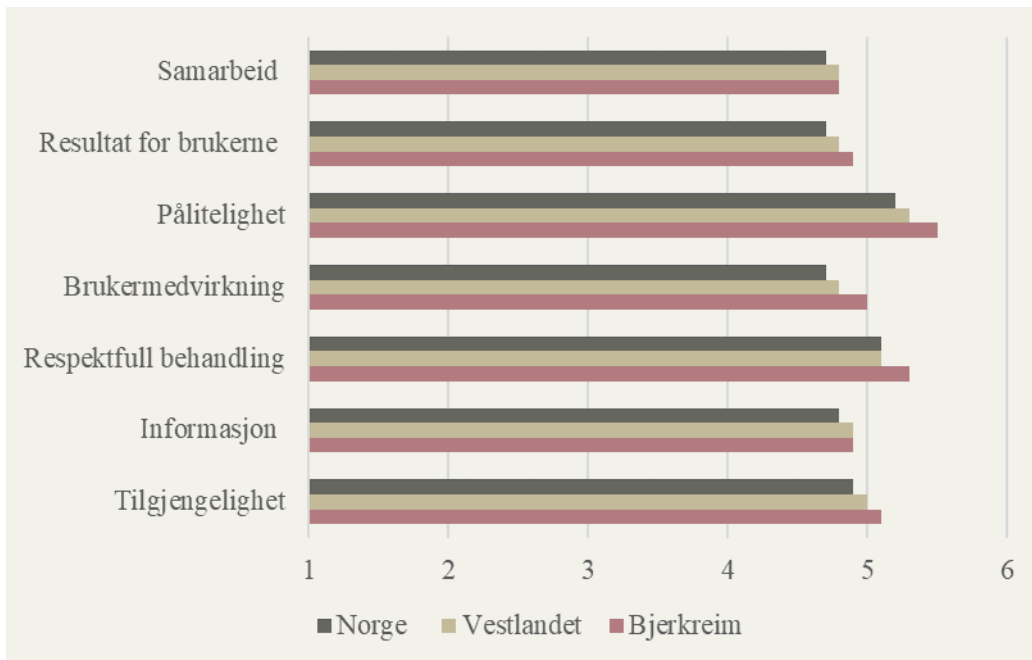
I intervju vises det til at ledelsen leser gjennom undersøkelsesplan, -rapport og vedtak, og vi får opplyst at ledelsen benytter egne sjekklister for å sikre at rutinene følges opp i praksis. Det er eksempelvis sjekklister for «vurdering av arbeid med undersøkelse», samt «vurdering av arbeid med evaluering av hjelpetiltak». Spørsmål om brukermedvirkning er inkludert i disse, for eksempel: «Sikrer vi barnets rett til medvirkning i evaluering av hjelpetiltak?». Det må deretter krysses av for «ja» eller «nei», samt begrunnes hva svaret bygges på. I tillegg er en evaluering av barnets stemme i vedtak, undersøkelser og evalueringer av tiltak, inkludert i barneverntjenestens årshjul for internkontroll.

Videre er «Barnas medvirkning» også et eget punkt i både undersøkelsesrapportene og i vedtak. Vi får opplyst at saksbehandlerne i tillegg har brukermedvirkning som et eget punkt på referatene i forkant av samtaler «for skikkelig å forberede oss på dette punktet på forhånd». Det vises til at det i tillegg er satt av en halvtime etter samtalen til å reflektere over hva barnet fortalte i samtalen, hva som gikk bra, og hva man kan gjøre annerledes.

Brukerundersøkelse og evalueringsskjema

I 2019 gjennomførte barneverntjenesten en brukerundersøkelse⁵ for både barn og foreldre som mottok hjelpetiltak. Svarprosenten var på hhv. 70 og 60 prosent. Resultatene er framstilt i figurene under. Hver indikator utgjør en sammensetning av ulike påstander som omhandler temaet. Figurene viser gjennomsnittskåren for alle spørsmålene som inngår under hver indikator.

Figur 3: Resultater fra brukerundersøkelse for foresatte. Skala 1-6 (N=12)

Hovedbildet er at foresatte er fornøyde med barneverntjenesten. Bjerkreim skårer noe høyere enn landssnittet på alle indikatorene, og også høyere eller likt med snittet for Vestlandet. De foresatte er særlig fornøyde med barnevernets pålitelighet og tilgjengelig, og opplever at de får en respektfull behandling. Når det gjelder brukermedvirkning, er denne indikatoren satt sammen av fire påstander som omhandler temaet, som vist i tabellen under:

Tabell 3: Påstander under indikatoren «Brukermedvirkning», inkl. resultat

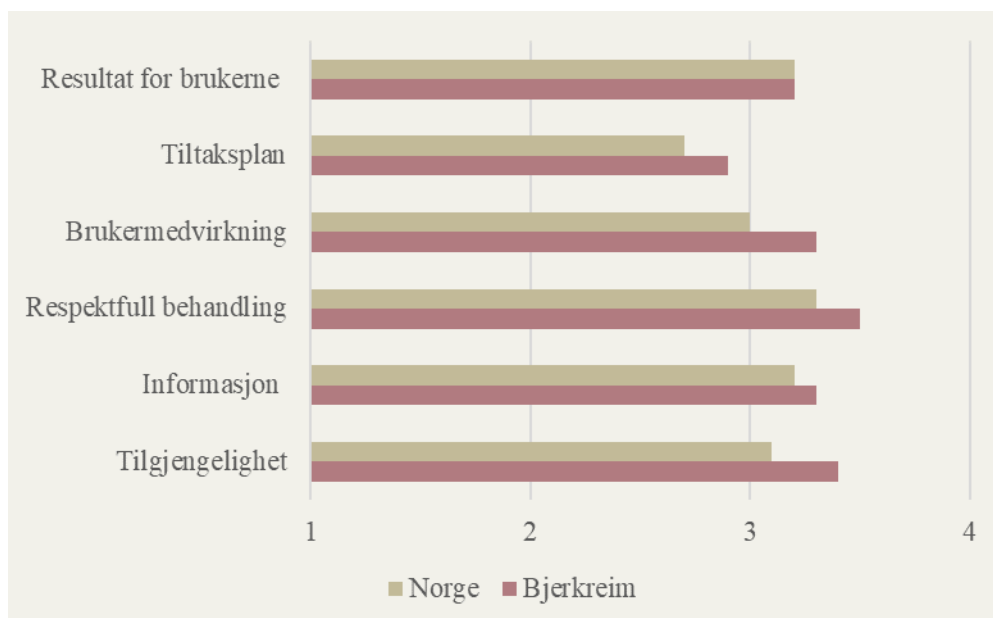
Påstand	Gj.snitt
Barnevernet tar hensyn til mine ønsker og behov	5
Barnevernet lar meg få være med å bestemme	5,3
Jeg får mulighet til å påvirke hvilke tiltak jeg/vi skal ha fra barnevernet	5
Jeg får være med å bestemme innholdet i tiltaksplanen	4,6

⁵ Barneverntjenesten i Bjerkreim har benyttet brukerundersøkelsen til bedrekommune.no, som er et verktøy for måling av tjenestekvalitet, bruker- og medarbeidertilfredshet. Bedrekommune.no tilbyr 30 ulike undersøkelser (innen flere av kommunens tjenesteområder) med tilhørende fagveiledninger utarbeidet av KS.

Vi ser at de foresatte opplever at barnevernet i stor grad tar hensyn til deres ønsker og behov, at de får være med å bestemme, samt får mulighet til påvirke tiltak. Det gis noe lavere skår når det gjelder hvorvidt de får være med å bestemme innholdet i tiltaksplanen.

Den neste figuren gir en oversikt over resultatene til brukerundersøkelsen for barna:

Figur 4: Resultater fra brukerundersøkelse for barn. Skala 1-4 (N=14)

Også her er hovedbildet at barna i stor grad er fornøyde med barneverntjenesten, og Bjerkreim skårer likt eller høyere enn landsnittet på alle indikatorene. Her ser vi dessuten samme mønster som ved resultatene fra foreldreundersøkelsen – barna gir lavest skår på hvorvidt de får være med å bestemme hva som skal stå i tiltaksplanen. Dette er også noe barneverntjenestens tilstandsrapport 2021 framhever som et forbedringsområde.

I intervju vises det til at resultatene fra undersøkelsen ble fulgt opp ved drøftelser i teammøter, samt revidering av maler og sjekklister med ekstra fokus på brukermedvirkning. For å øke muligheten for medvirkning og for å få innspill til forbedringsområder, er det i tillegg utarbeidet flere evalueringsskjema som barn og foreldre skal få tilbud om å fylle ut etter hver samtale, etter avsluttet undersøkelse og avsluttet hjelpetiltak. Det er også utarbeidet et eget evalueringsskjema som omhandler hvordan barn/foreldre har opplevd samarbeidet med andre instanser, i de tilfellene hvor disse har vært involvert.

Det påpekes at resultatene fra evalueringsskjemaene inkluderes som en del av forberedelsene til neste samtale, og videre i vedtak og andre beslutninger. «Det er klienten som er fasiten på hvor god jobb vi har gjort. Det er dens vurderinger og opplevelser som er avgjørende for hvordan vi kan endre oss». Vi får opplyst at barneverntjenesten framover skal videreutvikle evalueringsskjemaene, blant annet tilpasse de mer mot ungdom, samt oversette de til flere språk.

Det er planlagt ny brukerundersøkelse i januar 2023. Det oppgis at barneverntjenesten i forbindelse med denne skal lage en konkret plan for oppfølging av resultatene.

3.4 MEDVIRKNING I UNDERSØKELSER

3.4.1 INTERN ARBEIDSFLYT OG RUTINER

Informasjonen i dette delkapittelet er hentet fra Bjerkreim barneverns interne rutiner. Det presiseres at arbeidsflyt og rutiner som skisseres her, ikke gjelder ved mistanke om vold og/eller overgrep – barneverntjenesten har egne rutiner for håndtering av disse.

Barneverntjenesten har en rekke prosedyrer som skal sikre brukermedvirkning i undersøkelsesfasen. Dette inkluderer blant annet prosedyre om arbeid med undersøkelser, sjekklister for avslutningssamtale med barn, samt evalueringsskjema til både barn og foresatte etter endt undersøkelse.

En undersøkelse i barnevernet er utløst av en bekymringsmelding. Foresatte kan ikke motsette seg undersøkelsen og undersøkelsen skal ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig. Det er saksbehandlerne i barneverntjenesten som har kontakt med barna, deres foreldre og andre samarbeidspartnere i en sak. Det er de som er ansvarlige for å etablere kontakt som inviterer til samarbeid med barn og foreldre.

Dersom en bekymringsmelding henlegges uten videre undersøkelse, skal foreldrene informeres om mottatt bekymringsmelding, meldingens innhold og bakgrunn for henleggelse.

Ved opprettet undersøkelse sier barneverntjenestens rutiner at første samtale med familien bør foregå innen én uke etter at familien har mottatt beskjed om oppstart av undersøkelse. Barneverntjenesten har en egen sjekklister for førstegangssamtale som barnevernkonsulent skal ta utgangspunkt i.

Ifølge rutinene skal barnet alltid snakkes med i løpet av undersøkelsen. Videre skal barnets synspunkter, hvilken vekt barnets mening er tillagt, samt en analyse av barnets synspunkter, journalføres og framgå i undersøkelsesrapporten. Barnets synspunkter, hvilken vekt disse er tillagt og hvordan barnets beste er vurdert, skal også komme tydelig fram i vedtaket. Dersom barnevernet gjør unntak fra regelen, altså ikke snakker med barnet, skal dette ifølge interne rutiner begrunnes i undersøkelsesrapporten. Men, det skal tilstrebes å få fram barnets synspunkter og opplevelsen av egen situasjon.

3.4.2 RELASJONER OG TILLIT SOM EN FORUTSETNING FOR MEDVIRKNING

I intervjuene framheves det at barneverntjenesten generelt har et stort fokus på relasjonsbygging og tillit. Det vises blant annet til at saksbehandlerne prøver å ta klientenes perspektiv fra starten av, og reflekterer over hvordan de selv hadde ønsket å bli møtt dersom de var i samme situasjon: «*Hvordan opplever barnet det er noe som stadig dras fram. Hvis du hadde vært barnet, hvordan hadde du hatt det? Hadde du likt hvis de snakket med deg på skolen?*».

Å etablere tillit og en god relasjon beskrives av ansatte som en viktig forutsetning for medvirkning. Det påpekes at selv om tjenesten tar i bruk prosedyrer og sjekklister for å sikre medvirkning, må disse samtidig kombineres med kjærlighetsbegrepet.⁶ Vi blir fortalt at dette innebærer å skape tillit og trygghet i møte med brukere ut fra kjærlighetsbegrepet, og sette barnets behov i fokus. Det framheves som «*viktig å etablere en relasjon for at klienten skal kunne kjenne anledning for å delta og medvirke selv*».

Som en del av det å skape en god relasjon vises det til betydningen av å være tilgjengelige. Eksempelvis er Bjerkreim barnevern en del av Dalane barnevernvakt som utgjør Bjerkreim barneverns akuttberedskap utenom ordinær kontortid. Det er avtalt med barnevernvakten at det som skjer i Bjerkreim kommune av hendelser, straks videreformidles til leder i barneverntjenesten i Bjerkreim, i den hensikt at de raskt kan følge opp selv, og bruke nettverk som de muligens har kjennskap til.

Ved nye bekymringsmeldinger vises til en praksis om å kontakte brukere per telefon når de skal informere om bekymringsmelding. Dersom denne informasjonen likevel må sendes per brev, passer tjenesten på at brevet kommer på en ukedag, slik at de kan være tilgjengelige. «*De små tingene betyr noe*».

Når barneverntjenesten kontakter bruker per telefon påpekes det at den aktuelle saksbehandleren i forkant har ryddet kalenderen, slik at de kan tilbys samtale allerede første dag. Vi får opplyst at saksbehandler ikke informerer om meldingens innhold i denne første telefonsamtalen, og begrunner det med at de ønsker å ivareta klienten og dens reaksjon. «*Skal være en trygghet helt fra starten av*». Første samtale kan gjennomføres på barneverntjenestens kontorer, eller hjemme hos familien – alt etter hva familien selv ønsker.

Det vises til gode erfaringer med alternative gjennomføringer av samtaler under pandemien, som for eksempel fisketur, gå på kafé, gå på tur eller sitte ute i naturen. Vi får opplyst at dette er noe saksbehandlerne også har fortsatt med etter pandemien.

⁶ Kjærlighet ble tatt inn som begrep i barnevernlovens formålsparagraf i 2018, bvl § 1-1, andre punktum: «Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår».

3.4.3 KONTAKT MED BARNET I UNDERSØKELSESPERIODEN

Samtaler med barnet

En forutsetning for at barnet kan medvirke i undersøkelsen er at de får mulighet til å komme med egne synspunkter og meninger. Barneverntjenesten må tilrettelegge for at barnet kan medvirke, noe som eksempelvis kan gjøres gjennom samtaler med barnet. For at informasjonen som kommer fram i samtaler med barn kan tas hensyn til i de barnevernsfaglige vurderingene, må det skrives referat fra samtaler.

I mappegjennomgangen har vi undersøkt om det er gjennomført og dokumentert møter og/eller observasjoner av barnet. Det er også undersøkt om referatet inneholder informasjon om at barnet er gjort kjent med innholdet i referatet.

I likhet med rutinene, understrekes det også i intervjuene at barn alltid skal snakkes med. Dette uavhengig av alder.⁷ Vi får opplyst at antall samtaler som gjennomføres i undersøkelsen er avhengig av hva bekymringen handler om, og hvilke opplysninger barneverntjenesten får i løpet av undersøkelsen. Det vises likevel til en hovedregel om tre barnesamtaler, men at dette samtidig vurderes ut fra meldingens alvorlighetsgrad, barnets beste, forsvarlighet og mildeste inngrepsprinsipp. Hvis det eksempelvis er tiltak i familien fra før, kan antallet reduseres. Behovet for antall samtaler vurderes i starten, og framgår av undersøkelsesplan. Det påpekes likevel at det kan gjennomføres flere samtaler enn planlagt dersom det vurderes å være behov for det. Dette er noe som vurderes både fortløpende og i midtveisevalueringen.

Vi har gjennomgått 10 saksmapper hvor det er sett på antall gjennomførte og dokumenterte samtaler med barnet i undersøkelsesfasen:

- 0 samtaler i 1 undersøkelsessak
- 1 samtale i 1 undersøkelsessak
- 2 samtaler i 2 undersøkelsessaker
- 3 samtaler i 4 undersøkelsessaker
- 4 samtaler i 2 undersøkelsessaker

Når det gjelder selve undersøkelsesrapportene, viser mappegjennomgangen at det i ni av ti rapporter framgår antall gjennomførte samtaler med barnet. Barneverntjenesten har gjennomført samtaler med barnet i alle sakene utenom én. Bakgrunnen for at barneverntjenesten ikke snakket med barnet i denne saken er imidlertid begrunnet i vedtaket. I intervju vises det til at det kun skjer unntaksvis og i særlig spesielle tilfeller at barnet ikke snakkes med. Slike tilfeller kan eksempelvis være at barnevernet nylig har gjennomført en undersøkelse i familien, barnet oppgir at det selv ikke ønsker samtale, eller at det blir vurdert som en for stor inngripen/retraumatisering for barnet. Det vises til at aktuelle grunner blir vurdert opp mot barnets beste.

⁷ Dersom barna er for små til å ha utviklet språk, benyttes observasjon som en metode for å involvere barnet.

I intervju framheves at barna får medvirke i tid, sted og hyppighet for samtaler, og at saksbehandlerne så langt det er mulig tilpasser seg barnas ønsker og behov. Dette ser vi også en rekke eksempler på i mappegjennomgangen, hvor sted og tidspunkt for samtaler varierer etter barnas eget ønske. Vi får opplyst at saksbehandlerne også tilpasser seg barnets behov i løpet av samtaler. Eksempelvis dersom saksbehandler ser at barnet blir urolig eller at barnet synes situasjonen blir for vanskelig, kan samtalen avsluttes tidligere. Også dette finner vi dokumenterte eksempler på i mappegjennomgangen.

Videre blir vi fortalt at barneverntjenesten praktiserer at to saksbehandlere deltar i barnesamtaler, hvor den ene leder samtalen og den andre noterer. Vi får opplyst at det settes av tid til forberedelser i forkant, og til refleksjon i etterkant. For å ivareta at barnet har kontroll på egen sak, oppgis det at barna (etter alder og modenhet) som regel blir spurt om de selv har lyst til å skrive referatet fra samtalen. Det påpekes at uavhengig av om barnet selv eller saksbehandler skriver, gjennomgås referatet med barnet etter samtalen. I 23 av de totalt 24 referatene som foreligger i mappegjennomgangen, mangler imidlertid informasjon om hvorvidt barnet har fått informasjon om hva som står i referatet. Det er derfor ikke mulig å se om barnet er gjort kjent med innholdet og har fått mulighet til å gjøre endringer i referatet dersom barnet ikke er enig i det som står. I den forbindelse kan det nevnes at det i de fleste samtaler heller ikke er dokumentert at barnet har fått tilbud om å ha med seg tillitsperson, selv om vi i intervju får opplyst at dette er noe alle får tilbud om.

Saksbehandlerne viser til at ikke alle ønsker referatet lest opp/gjennomgått etter samtalen, men at dette ikke nødvendigvis har blitt dokumentert. Det samme gjelder tilbud til barnet om å skrive referatet selv. «*Noen ganger tilbyr vi, men så ønsker de ikke. Så skrev vi kanskje ikke dette ned*». Det påpekes imidlertid at barneverntjenesten nylig har endret praksis, og at saksbehandlerne nå har begynt å dokumentere dette.

Foruten de fastsatte barnesamtaler vises det til at barna får telefonnummeret til både saksbehandler og barnevernvakt, og at de også benytter seg av dette. I en rekke av sakene vi har gått gjennom medfølger det sms-utvekslinger og/eller referater fra telefonsamtaler med flere av barna.

Informasjon til barnet

Ifølge barneverntjenestens rutiner skal barnet, etter alder og modenhet, få informasjon om meldingens innhold og undersøkelsens konklusjon, samt bli gitt tilstrekkelig informasjon slik at de føler kontroll på eget liv. I mappegjennomgangen har vi undersøkt om barn er orientert om hvorfor barneverntjenesten har tatt kontakt med dem og at det vil bli gjennomført en undersøkelse.

I intervjuene vises det til at saksbehandlerne har fokus på å gi informasjon til barna og foreldrene i løpet av undersøkelsen, for å sikre at det ikke skal komme noen overraskelser på dem.

For å sikre en god gjennomføring av undersøkelsen utarbeides også en undersøkelsesplan. Alle sakene vi har gjennomgått inneholder en slik plan. I planene framgår blant annet antall planlagte samtaler med barna og foreldrene, tidspunkt og sted, samt tema for hver enkelt samtale. Dette er faktorer som nødvendigvis kan endre seg i løpet av undersøkelsen, for eksempel dersom barneverntjenesten får ny informasjon som tilsier det, eller tidspunktene viser seg å ikke passe. Utgangspunktet er derimot at barn og foreldre fra starten av skal ha en oversikt over undersøkelsens saksgang og tema. I undersøkelsesplanene vi har gjennomgått er informasjon om barneverntjenesten, gjennomgang av melding og barnets tanker om informasjonen, standard tema for første samtalen med barnet. På samme måte er gjennomgang av opplysninger, oppsummering av undersøkelse, barneverntjenestens vurderinger og barnets tanker om dette, standard tema for avslutningssamtalen. Det er derimot tilfeller hvor dokumentasjonen ikke viser at mottatt informasjon er gjennomgått med barnet og barnets tanker om barnevernets vurderinger.

I intervju påpekes det at saksbehandlerne tilpasser hva de sier, og hvordan, i tråd med at barna skal få informasjon ut fra alder og modenhet. «Barnets respons på meldingen» utgjør også en egen overskrift i undersøkelsesrapporten. I gjennomgangen av mapper hvor barna er under 10 år, finner vi følgende dokumentert: *«Barneverntjenesten snakket med barnet om bekymringsmelding på en aldersadekvat måte... På bakgrunn av barnets alder er ikke meldingen gjennomgått i sin helhet, men informasjonen ble tilpasset barnets alder og utvikling»*. Annet eksempel: *«På bakgrunn av barnets unge alder ble ikke hele meldingen gjennomgått i sin helhet, men informasjonen ble tilpasset barnets alder og modenhet»*. Gjeldende barna over 10 år er det i stor grad gjengitt hva barnet sier og mener om det som framgår av bekymringsmeldingen.

I intervjuene framheves det som viktig å skape trygghet og forutsigbarhet, blant annet gjennom å sikre *«at barnet har kontroll på egen sak og at barnet vet hva som skjer»*. I tillegg til å informere om hvem barnevernet er og gangen i undersøkelsen, vises det til at dette også inkluderer at barnet, ved eventuell videreformidling av informasjon til andre, blir orientert om dette i forkant.

Videre får vi opplyst at barnet blir informert om undersøkelsens utfall. Når barneverntjenesten har *«gjort en beslutning, eller tenker hva som kommer til å bli beslutningen»*, tas denne opp med barnet og foreldrene. Beslutningen blir begrunnet, og foreldre og barn får komme med synspunkter. Dette er i all hovedsak også dokumentert i referatene fra samtalen. Et typisk eksempel er *«gjennomgår innkomne opplysninger og sier vi er i siste del av undersøkelsen. Informerer om begrunnelse og hva vi tenker å lande på»*.

Trygg kommunikasjon

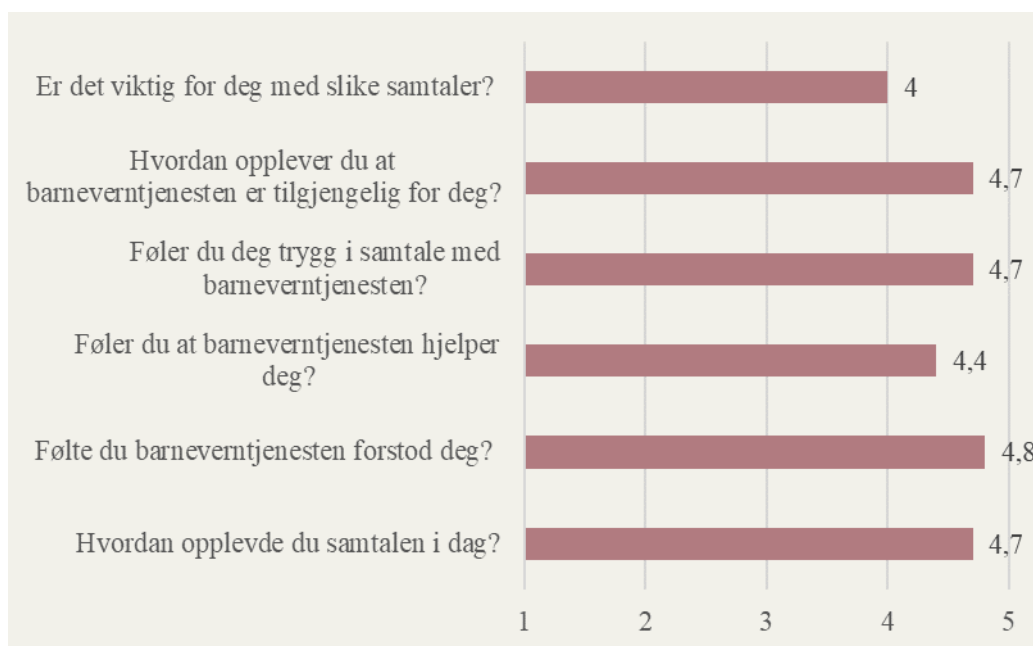
En reell oppfyllelse av barnets rett til medvirkning krever at det legges til rette for at barnet får uttale seg fritt, og opplever det som trygt å fortelle sin historie. Barnets rett til å uttale seg fritt kan blant annet innebære at barnet får relevant informasjon, får uttale seg på et sted det opplever som trygt, eller at barnet får med seg en person barnet selv er trygg på.

Både av intervjuene og mappegjennomgangen framgår det at barna får medvirke i hvor og hvordan samtaler skal finne sted. «Barnets medvirkning» er også en egen overskrift i både undersøkelsesrapportene og i vedtakene, hvor det framgår hvordan barna har medvirket i den respektive saken. Nedenfor gjengir vi noen eksempler på hvordan barna har fått medvirke i utformingen av samtaler:

- «Barnet har medvirket i hvor samtaler skulle finne sted, og det var greit å ha samtaler både på skolen og på barneverntjenestens kontor».
- «Samtalene har foregått på Teams etter skoletid, noe barnet har satt pris på for å unngå fravær».
- «Barnet har fått medvirke i hvordan samtalen i undersøkelsen skal gjennomføres, og har fått med seg mor som støtteperson etter eget ønske».

Evalueringskjemaene vi har mottatt kan igjen si noe om barnas egen opplevelse av samtaler med barneverntjenesten. Vi har mottatt totalt 14 skjema, fylt ut av til sammen fire av barna vi har fått saksmappene til. Hvert spørsmål har en skala fra «veldig dårlig» til «veldig bra» (i skjemaet også illustrert ved ulike smilefjes). For å presentere gjennomsnittet har vi kodet denne om til en 1-5-skala.⁸ Resultatene framgår av figuren under:

Figur 5: Resultater fra evalueringsskjema. Oppgitt i gjennomsnitt.

Av figuren ser vi at barna er gjennomgående fornøyde med samtaler, og i stor grad føler seg trygge i samtaler, opplever å bli forstått, og opplever barneverntjenesten som tilgjengelige og hjelpsomme.

⁸ Den er som følger: 1=veldig dårlig, 2=dårlig, 3=hverken bra eller dårlig, 4=litt bra, 5=veldig bra.

3.4.4 BARNETS MENING OG VEKTLEGGING AV DENNE I VEDTAK

Barnevernloven bygger på tre hovedprinsipper: det biologiske prinsipp, minste inngreps prinsipp, og hensynet til barnets beste. Formålet med medvirkning er å få fram barnets synspunkter om egen situasjon for å bidra til at barnevernet i en undersøkelsesfase fatter avgjørelser som er til barnets beste. Barneverntjenesten skal dokumentere sentrale og relevante opplysninger om barnet og familien gjennom arbeidet med undersøkelsen. Det følger også av god forvaltningsskikk at det skal være mulig å se ut fra dokumentasjonen i saken hvilke faglige vurderinger som ligger til grunn for vedtakene som er fattet. Dokumentasjonen skal også vise hva barnet og foreldrene har gitt uttrykk for, og hvordan dette er vurdert av tjenesten. Barnets synspunkter og hvordan disse er vektlagt i vurderinger og beslutninger, skal dokumenteres.

I intervju framheves det at *«barnets synspunkt skal vektlegges i hele jobben vi gjør»*. Samtidig påpekes det at vektleggingen av barnets stemme vil inngå i en helhetsvurdering. Det vises til at barneverntjenesten, etter samtaler med barn og foreldre, får et inntrykk av hele familiens fungering. Barneverntjenesten må balansere barnets synspunkt opp mot familiefungering, foreldreferdigheter og verdisyn, og gjøre en vurdering i lys av deres barnevernfaglige kompetanse: *«Balanse mellom hva barnet selv sier det trenger, hva foreldrene sier de trenger, og hva vi faglig vurderer at de trenger»*. Her brukes ulike verktøy, som eksempelvis BBIC-modellen⁹ eller en kartleggingsmodell for risiko- og beskyttelsesfaktorer.

I praksis får barneverntjenesten fram barnets stemme gjennom samtaler med barnet, observasjoner og evalueringsskjemaene. Det påpekes at barnets mening skal vektlegges, men at man også må se dette opp mot forsvarlighetskravet og en vurdering av barnets beste. I intervju vises det til at eksempelvis følgende momenter vurderes:

- Sårbarheten til barnet
- Hvor lenge barnet har ment det han/hun mener
- Hvor sterkt det er ønsket
- Hvorvidt barnet har forståelse for konsekvensene

Det påpekes at *«alt dette tolkes og vurderes ut fra lovverket og barnets beste»*. Dersom barnets stemme ikke vektlegges, vises det til at barneverntjenesten *«jobber med å få barnet til å forstå hvorfor det ikke kan bli hørt»*.

Loven setter krav om at barnets mening skal bli vektlagt etter alder og modenhet. I intervjuene framheves det at det er stor forskjell på barna, uavhengig av alder. Eksempelvis kan en 7-åring være moden og reflektert for alderen, mens en 13-åring kan være umoden. Samtidig vises det til forskjeller i hvordan barn uttrykker seg. Noen er gjerne mer unnvikende, mens andre gjerne ikke

⁹ BBIC (Barns behov i centrum) er en svensk kartleggingsmodell.

sier det de egentlig mener. Det påpekes at det er barneverntjenestens jobb å sette seg inn i barnets perspektiv: «*Hva er dette et tegn på? Tegn på usikkerhet? Hvorfor skyver de unna?*». Det vises til at dette blir en naturlig prosess når man blir kjent med hver enkelt. Vi finner også eksempler på dette i mappegjennomgangen, hvor det framgår at enkeltbarn oppfattes som usikker og redd for å si noe feil. Dette begrunnes gjerne i observasjoner av kroppsspråk og øyekontakt, og vurderes opp mot andre opplysninger i saken.

I gjennomgåtte undersøkelsesrapporter og vedtak framgår beskrivelser av barnet og dennes familie, samt relevant bakgrunnshistorikk, som innhold i meldingen og eventuell tidligere kjennskap til familien. I tillegg beskrives barnets og familiens aktuelle situasjon, som inneholder opplysninger fra både barnet og foreldrene selv, samt hvordan eventuelle andre instanser oppfatter situasjonen.

I vedtakene er det i tillegg en egen del hvor informasjon om involvering av barnet skal beskrives; «*Barnets medvirkning*». Av gjennomgåtte vedtak framgår i stor grad hvordan barnevernet har lagt til rette for medvirkning og hva barnet har fått medvirket i forhold til. Noe som i de aller fleste sakene illustreres gjennom medvirkning i samtaler, eller i hvor og hvordan samtalene skal gjennomføres. Typiske eksempler er:

- «*Det har vært samtaler med barnet regelmessig under hele undersøkelsen, hvor barnet har fått mulighet til å medvirke i egen sak*»
- «*Barnet har medvirket i hvor samtalene skulle finne sted*»
- «*Barnet har rett til å medvirke i egen sak, og har medvirket i undersøkelsen i stor grad gjennom samtaler med barneverntjenesten*»

I tillegg gjengis også hva barna har fortalt i samtaler med barneverntjenesten. Ut fra konklusjonene på undersøkelsene oppfattes at barna i all hovedsak er lyttet til, men hva de sier og i hvilken grad barnets synspunkt vektlegges framgår ikke like tydelig i begrunnelse og vurdering.

Et eksempel er en sak hvor barnet selv sier det har det fint hjemme, men at det er utfordringer på skolen. Undersøkelsen henlegges, og begrunnelsen er at «*barneverntjenesten vurderer ut fra de innkomne opplysningene, samtaler med foreldrene og barnet og informasjon som har framkommet i møter, at familien får pr. dags dato tilfredsstillende oppfølging fra andre instanser*». Henleggelsen oppfattes å være i tråd med barnets ønske, men barnets synspunkt er ikke vektet og begrunnet opp mot øvrig informasjon i saken og barnevernfaglige vurderinger.

I et annet vedtak begrunnes konklusjonen med at «*på bakgrunn av den kommende skolesituasjonen, hvor barnet ser for seg en bedre trivsel, tenker barnet ikke at det vil være behov for videre samtaler med barneverntjenesten*». I begrunnelsen framgår det at barneverntjenesten vurderer ut fra en helhetsvurdering «*at barnet per dags dato har god nok omsorgssituasjon hos begge foreldre, og at saken derfor henlegges. Barnet og foreldrene er enige i dette*». Ut fra konklusjonen av undersøkelsen, som er i tråd med barnets ønske, kan en gjerne si at barnets stemme er vektet. Men, hva som utgjør barnets synspunkt i helhetsvurderingen er ikke nærmere konkretisert.

I et vedtak om hjelpetiltak, vises det i begrunnelsen til at «*barnets atferd og utsagn i samtaler med barneverntjenesten styrker barneverntjenestens tanker om at barnets omsorg i hjemmet på nåværende tidspunkt kan styrkes*». Utsagn fra barnet som gjengis i vedtaket er at «*h*n sier h*n har det fint hjemme og er trygg på foreldrene*». Selv om vedtaket i seg selv er begrunnet gjennom opplysninger fra både foreldre og hjelpeinstanser, samt barnevernfaglige vurderinger og vurderinger av barnets beste, er det ikke nærmere konkretisert hvordan og hvorfor barnets synspunkt blir/ikke blir hensyntatt eller vurdert opp mot andre momenter i saken.

Det er også eksempler hvor barnets stemme tydelig gjengis i vedtak: «*I siste samtale opplyste barnet at h*n ikke lenger har behov for faste samtaler, og at h*n ønsker å henlegge undersøkelsen uten videre samtaler*». I begrunnelsen framgår det at saken blir avsluttet uten hjelpetiltak etter barnets ønske. Annet eksempel: «*Barneverntjenesten har oppsummert arbeidet i undersøkelsen for barnet og barnet er enig i hjelpetiltak fra barneverntjenesten. Barnet ønsker videre samtaler med saksbehandler. Barnets meninger og ønsker er sterkt vektlagt i undersøkelsen og utforming av tiltak*».

3.4.5 SAMARBEID MED FORELDRE I UNDERSØKELSER

Når det gjelder samarbeid med foreldre i undersøkelser, framgår mye av det samme som ved samarbeid med barn. Dette innebærer at foreldre får medvirke i tid, sted og hyppighet for samtaler, og at saksbehandlerne så langt det er mulig tilpasser seg deres ønsker og behov. Vi får opplyst at antall samtaler med foreldre varierer ut fra hva bekymringen gjelder, men at standarden er åpningssamtale, hjemmebesøk og avslutningssamtale. Ellers vises det til hyppig kontakt på telefon og sms. Kommunikasjon med foreldre, både referater fra planlagte og uplanlagte samtaler, telefonsamtaler og sms-utvekslinger er dokumentert i alle sakene vi har undersøkt.

Som nevnt, framgår antall planlagte samtaler med foreldrene av undersøkelsesplanen. I undersøkelsesplanene vi har gjennomgått er gjennomgang av melding, foreldres reaksjon og tanker på meldingen, saksgangen i undersøkelsen, samt partsrettigheter og eventuelt samtykkeerklæring, standard tema for første samtalen. På samme måte er gjennomgang av opplysninger, oppsummering av undersøkelse, barneverntjenestens vurderinger, foreldrenes tanker om veien videre standard tema for avslutningssamtalen. Også i mappegjennomgangen er det dokumentert i referatene at barneverntjenesten gjennomgår melding, saksgang m.v. «*Barneverntjenesten informerer om saksgang og hvordan barneverntjenesten i Bjerkreim jobber*».

Videre vises det til at foreldrene også får mulighet til å komme med innspill i forbindelse med beslutninger. Typiske eksempler på dokumentasjon av dette i gjennomgåtte mapper er:

- «*Sier vi går mot slutten av undersøkelse, og spør om foreldrene har snakket noe om hva de eventuelt ser for seg videre*»
- «*Barneverntjenesten informerer om hjelpetiltak fra barneverntjenesten videre, og spør hva far tenker om det*»

Vi finner også flere eksempler på at foreldrene blir spurt om sin opplevelse av undersøkelsen, og om barneverntjenesten kunne gjort noe annerledes. For eksempel: «*Barneverntjenesten spør hvordan mor har opplevd undersøkelsen. Ikke et problem. Barneverntjenesten spør om de kunne gjort noe annerledes, og er glad for tilbakemelding. Mor svarer at de har opplevd det greit, ingenting å klage på*».

I tilfeller hvor barneverntjenesten ønsker å iverksette hjelpetiltak, og foreldre ikke nødvendigvis er enige, vises det til at saksbehandlerne som regel gir mer informasjon og lar foreldrene tenke over det. Dette finner vi også konkrete eksempler på i mappegjennomgangen:

«Mor spør hva barneverntjenesten kan gjøre for barnet, da mor ikke ser hva barneverntjenesten kan hjelpe barnet med. Barneverntjenesten sier mor kan tenke over hva de som familie har behov for fram til neste samtale. Viser til ulike tiltak som barneverntjenesten kan tilby og oppfordrer mor til å tenke over om det er tiltak som kan føre til en positiv utvikling hos barnet, eller om mor har forslag til andre tiltak familien kan ha nytte av»

Vi får opplyst at erfaringen er at så lenge barneverntjenesten klarer å få fram at hjelpetiltak er til barnets beste, endrer foreldrene ofte mening. Et verktøy for felles forståelse er for eksempel å skissere opp beskyttelses- og risikofaktorer. Dersom foreldrene er veldig uenige i beslutningen, vises det til at barneverntjenesten kan ta en ny vurdering av behov for tiltak. Hvis foreldre fremdeles ikke ønsker å ta imot hjelpetiltak etter nye vurderinger og drøftelser, kan barneverntjenesten prøve å motivere foreldrene til å ta imot veiledning fra eksempelvis kommunens familieveileder. Foreldrene har derimot anledning til å takke nei til frivillige hjelpetiltak.

3.5 TILTAKSPLANER OG EVALUERING AV TILTAKSPLANER

3.5.1 INTERN ARBEIDSFLYT OG RUTINER

Dersom en undersøkelse avsluttes med vedtak om tiltak skal saksbehandler sammen med familien komme fram til hvilke hjelpetiltak som kan avhjelpe situasjonen. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til en positiv endring hos barnet eller familien. Barneverntjenesten skal følge nøye med på hvordan det går med barnet og foreldrene, samt vurdere om hjelpen er tjenlig, om det eventuelt er behov for nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse.¹⁰

Alle barn med hjelpetiltak skal ha en tiltaksplan hvor det framgår mål og tiltak som barn og foreldre i samarbeid med barneverntjenesten eller viktige andre, skal jobbe mot for en gitt

¹⁰ Jf. barnevernloven § 4-4 Hjelpetiltak for barn og barnefamilier, og § 4-5 Oppfølging av hjelpetiltak

periode. Av intern sjekkliste framgår det at tiltaksplanen skal utarbeides i samarbeid med barnet og familien. Planen skal ha et hovedmål og delmål med tiltak, og konkretisere barnets behov og hvordan disse imøtekommes.

Barnevernloven § 4-5 presiserer at tiltaksplanen skal evalueres regelmessig. Formålet med evalueringer er å sikre at iverksatte tiltak virker, og eventuelt sørge for nødvendige justeringer dersom det ikke er oppnådd ønsket effekt. Ifølge barneverntjenestens interne rutiner skal tiltaksplanene ha fastsatte frister for evaluering. Evaluering av tiltak skal gjennomføres minimum hver tredje måned. Evalueringen skal skje i samarbeid med barnet og familien.

I likhet med undersøkelsesfasen har barneverntjenesten en rekke prosedyrer som skal sikre brukervedvirkning også i tiltaksfasen. Dette inkluderer blant annet sjekkliste for arbeid med hjelpetiltak, rutiner for tiltaksplan og evaluering av tiltak, samt evalueringsskjema til både barn og foresatte etter endt hjelpetiltak.

3.5.2 UTARBEIDELSE AV TILTAKSPLAN

Tiltaksplan er lovpålagt, og barnevernet rapporterer andel barn med tiltaksplan til statsforvalteren. De tre siste årene har Bjerkreim barnevern rapportert at 100 prosent av barna i hjelpetiltak har hatt tiltaksplan, jf. kap. 2.

Som vi så tidligere, viser brukerundersøkelsen at foresatte opplever å få være med på bestemme- og mulighet til å påvirke tiltak, men gir noe lavere skår på medbestemmelse knyttet til innhold i tiltaksplanen. Også barna gir lavest skår på hvorvidt de får være med å bestemme hva som skal stå i tiltaksplanen. Det påpekes at både foreldre og barn likevel skårer høyt her. I intervju med barneverntjenesten vises det til at det i etterkant av brukerundersøkelsen har vært et spesielt fokus på brukervedvirkning i tiltaksplaner.

Vi får opplyst at både foreldre og barn blir informert om undersøkelsens utfall, og får mulighet til å medvirke i valg av tiltak. Dette finner vi flere eksempler på i mappegjennomgangen. I en av sakene var for eksempel fritidskontakt et foreslått tiltak som barnet fikk mulighet til å tenke over i første omgang: «*H*n har tenkt gjennom behovet for fritidskontakt, og ønsker dette*».

I intervju framheves det som viktig å tilpasse hjelpetiltak og beslutninger til den enkelte familie, da de kan ha ulike verdier, livssyn og kultur. Når det gjelder brukervedvirkning i tiltaksfasen får vi opplyst at barneverntjenesten er opptatt av å utarbeide tiltak, mål og delmål sammen med familien. Vi erfarer at dette gjenspeiles i gjennomgått dokumentasjon. Dette blir referert til på ulike måter: *takker ja, ønsker, samtykker* eller *er enig i tiltak*.

I vår gjennomgang av tiltaksplaner i fem av sakene med vedtak om hjelpetiltak, framgår det at alle tiltaksplanene har blitt utarbeidet i samarbeid med både foreldre og barn. Alle tiltaksplanene følger også samme mal med hovedmål og delmål. Under hvert delmål følger en

situasjonsbeskrivelse, metode for hvordan tiltakene skal bidra til å nå delmålet, samt ansvarsfordeling. I samtlige tiltaksplaner er dessuten at «*barnet opplever å bli sett og hørt i egen sak*» et eget delmål, og samtaler med barnet oppgitt som en av metodene for å oppnå flere av delmålene: «*samtaler med barnet kan bidra til å få frem barnets egen opplevelse av egen hverdag, og medvirkning i egen sak*».

3.5.3 EVALUERING AV TILTAKSPLAN

Også barn i hjelpetiltak med evaluerte tiltak blir rapportert til statsforvalteren. I likhet med tiltaksplan, har alle barn med hjelpetiltak fått evaluert tiltaksplanen sin de siste tre årene, jf. kap. 2.

Vi har undersøkt dokumentasjonen for evalueringene av tiltak i alle de fem sakene med vedtak om hjelpetiltak. Av disse framgår dato for evalueringen og hvem som har deltatt. Gjennomgangen viser at det i alle sakene er gjennomført evalueringer sammen med både foreldre og barn. I to av sakene er det også gjennomført evalueringer med ekstern veileder.

Evalueringene er strukturert med separate punkter for hvert delmål, herunder hva tiltaket er og om tiltaket er gjennomført. Av noen evalueringer følger også et punkt for «konklusjon», mens andre evalueringer har to separate punkter for hhv. «evaluering/om tiltaket har ønsket effekt» og «vurdering og konklusjon». Avslutningsvis i hver evaluering framgår også en barnevernfaglig vurdering.

I intervju vises det til at brukermedvirkning i evalueringene dreier seg om å finne ut grad av måloppnåelse og effekt av tiltak. Det vises til at dersom det av evalueringene framgår at tiltakene som er iverksatt ikke virker, avsluttes de, og det lages nye tiltak. Også i alle tiltaksplanene vi har gjennomgått påpekes det at planen skal justeres dersom det er nødvendig. Dette finner vi dessuten eksempler på i gjennomgangen.

Av mappegjennomgangen finner vi dokumentasjon på involvering av barnet i forbindelse med evalueringene:

«Barnets stemme er sentralt i saker, og barnet har derfor vært delaktig i blant annet referatskriving av samtalene.»

*«I samtaler med barneverntjenesten har barnet evaluert hjelpen h*n har fått av barneverntjenesten og måten h*n har blitt møtt på. H*n sier h*n har medvirket i egen tiltaksplan, og opplever seg hørt og forstått av barneverntjenesten i stor grad.»*

*«I samtaler med barneverntjenesten forteller barnet om sin situasjon både hjemme og på skolen. H*n ønsker ikke lange samtaler med barneverntjenesten, og ønsker samtaler på*

barneverntjenestens kontor. For å lytte til barnets stemme, og la han medvirke i egen sak, har barneverntjenesten korte samtaler med barnet.»

I de aller fleste evalueringene framgår også barnets beskrivelse og vurdering av måloppnåelse. Et konkret eksempel der ett av delmålene er at barnet opplever en trygg og meningsfull fritid, og tiltaket er fritidskontakt. I en av evalueringene framgår det at «*h*n sier selv det er gøy å være med fritidskontakt, men at h*n kan oppleve det som travelt når h*n har andre planer. H*n har selv ønsket mindre hyppighet når det kommer til kontakt med fritidskontakt. Barnets stemme har het blitt vektlagt og barnet møter fritidskontakt månedlig*». Og i forkant av avslutning av tiltaket: «*Barnet ser ikke behovet for fritidskontakt på nåværende tidspunkt da h*n bruker mer tid sammen med venner og andre fritidsaktiviteter*». Også barneverntjenestens beskrivelse og vurdering av måloppnåelse er tydelig: «*Barnet har ofte avtaler med venner, og ut fra det vurderer barneverntjenesten at barnet har en meningsfull fritid. Barneverntjenesten vurderer derfor at delmålet er oppnådd, og at målet kan utgå av tiltaksplanen*». Det vurderes likevel at tiltaket videreføres en periode til for å være sikker på at det ikke er en kortvarig endring.

Vi finner også tilfeller hvor barnets synspunkter og vurdering av måloppnåelse ikke framgår av evalueringen. For eksempel er evaluering av delmålet «*barnet opplever seg sett og møtt på sine behov*». Her er samtaler med barnet spesifisert som metode, men det framgår ingen informasjon fra samtaler med barnet knyttet til evalueringen. Her er evalueringen utelukket basert på informasjon fra foreldre. Det poengteres at dette er unntaket heller enn regelen – i all hovedsak inneholder evalueringene barnas synspunkter og vurdering av måloppnåelse for de ulike delmålene.

Konkretisering av hvordan barnets stemme har blitt vektet er gjennomgående i alle evalueringene, for eksempel: «*Barnet opplever at h*n ikke lenger har utbytte av samtalene med barneverntjenestene og ser ikke behov for videre kontakt på nåværende tidspunkt. På bakgrunn av barnets alder og modenhet, vurderes det som barnets stemme i stor grad skal vektlegges. Barnets stemme sett i sammenheng med barnets positive utvikling viser til at tiltaket har hatt ønsket effekt og kan konkluderes som oppnådd*».

I alle evalueringene tas det stilling til om tiltak videreføres eller avsluttes. Av dokumentasjonen framgår det at beslutningene om videreføring og avslutning av tiltak gjøres i samråd med både foreldre og/eller barn.

3.6 VURDERING

Vårt hovedinntrykk, basert på gjennomgåtte dokument og intervju, er at Bjerkreim barnevern i stor grad ivaretar barns rett til medvirkning. Det samme gjelder involvering og samarbeid med barnets foreldre.

Barneverntjenesten oppleves å ha et stort fokus på brukerinvolvering i den løpende saksbehandlingen, som i kombinasjon med rutiner og etterlevelse av disse, bidrar til å sikre at brukermedvirkningen langt på vei ivaretas. Gjennom brukerundersøkelser og evalueringsskjema, har barneverntjenesten også et system for å skaffe seg informasjon direkte fra brukerne. At dette anvendes i tjenesteutvikling og forbedring, vurderes som positivt.

I praksis innhenter barneverntjenesten barnets stemme og foreldrenes meninger gjennom samtaler, observasjoner og evalueringsskjemaer. En reell oppfyllelse av barns rett til medvirkning krever at det legges til rette for at barnet får uttale seg fritt, at de opplever det som trygt å fortelle sin historie, samt at de i løpet av saksgangen får tilstrekkelig og tilpasset informasjon. Av intervju og mappegjennomgang ser vi at barneverntjenesten tilstreber å gi både barn og foreldre trygge rammer for samtale. Her trekkes fram alternative samtalearena, og tilgjengelighet fra saksbehandlers side ved eksempelvis oppstart av en undersøkelse. Gjennomgått dokumentasjon bærer også preg av at barn og foreldre i stor grad er hørt. Det oppfattes at det å snakke med barn er en etablert praksis, hvor unntak blir dokumentert og begrunnet. Kommunikasjonen ser ut til å foregå innenfor trygge rammer, tilpasset barnas ønsker og behov. Resultatene fra evalueringsskjemaene og brukerundersøkelsen støtter også opp om dette. At «barns medvirkning» er et eget punkt i både undersøkelsesplaner og vedtak ser også ut til å bidra til at barnets mening og synspunkt blir dokumentert. Vi mener derimot at det som her dokumenteres i større grad bør gjengi på hvilken måte barnet har medvirket, heller enn barneverntjenestens egen vurdering av om barnet har fått medvirket.

Gjennomgang av referater fra samtaler med barn viser ikke hvorvidt referatet er gjennomgått med barnet. Det er derfor ikke mulig å se om barnet er gjort kjent med innholdet og har fått anledning til å gjøre endringer i referatet dersom de ikke er enig i innholdet. Informasjon i intervjuene tyder likevel på at dette blir gjort, men at det ikke nødvendigvis er dokumentert. Av hensyn til barns mulighet for kontradiksjon vurderes det derfor som positivt at barneverntjenesten nå har rettet oppmerksomheten mot å dokumentere dette.

Det oppfattes et skille i alder på hvordan barnets respons på melding er dokumentert i vedtak. I de tilfeller hvor barnet er over 10 år oppfattes barnets stemme tydeligere enn i de tilfeller barnet er under 10 år. I sistnevnte bærer dokumentasjonen større preg av å være en egen vurdering av hvorvidt barnevernet har tilpasset informasjon til alder og modenhet, mer enn hva som faktisk er gitt informasjon om, og barnets respons. Dokumentasjonen i vedtak gir på denne måten lite informasjon om barnets synspunkt, noe som videre gjenspeiles i vekting av barnets mening i barnevernets vurdering.

Vekting av barnets mening er med andre ord ikke tydelig dokumentert i vedtakene i alle saker. Ut fra konklusjonene i undersøkelsene oppfattes det at barna i all hovedsak er lyttet til. Hvordan og i hvilken grad barnets synspunkt vektlegges framgår derimot ikke like tydelig i vedtakenes begrunnelse og vurdering. Barn skal ikke nødvendigvis ha den avgjørende meningen i en sak, men det skal framgå hvordan barneverntjenesten har vektlagt barnets mening. I flere vurderinger, også i saker hvor barnet er over 10 år, er det uklart hvordan, hva og i hvilken grad barnets synspunkt er vektlagt. Når dette framstår utydelig, er det vanskelig å se om barnets medvirkning er reell, eller om uttalelser fra barnet heller er brukt som et supplement for å underbygge

informasjonen fra andre kilder. For å synliggjøre barnets medvirkning og vektig av denne i vedtakene, bør barnets mening tydeliggjøres og konkretiseres opp mot annen informasjon, og barnevernfaglige vurderinger. I dette at det framgår hvorfor barnets mening tas hensyn til/ikke tas hensyn til.

Innsats og hjelp fra barnevernet er ofte rettet mot foreldre, med oppmerksomheten rettet mot hvordan de kan endre omsorgssituasjonen til det bedre for barnet. Foreldre er derfor, i stor grad, den direkte mottaker av de tiltak som blir iverksatt. Barnet på den andre siden, er den som best kan si noe om egen omsorgssituasjon og opplevelse av om noe er endret eller ikke. I dette er barnets tilbakemelding/opplevd effekt av tiltak viktig å ha med i evaluering av tiltaksplan. Gjennomgangen tyder på at tiltaksplaner blir utarbeidet i samarbeid med både barnet og foreldre, og at begge parter i hovedsak er medvirkende i evaluering av tiltaksplanen. Etter vår vurdering er barnets meninger og synspunkt dokumentert i evalueringene, og barnas mening blir i stor grad vektet.

At alle tiltaksplaner inneholder delmål om at *barnet skal oppleve å bli sett og hørt i egen sak*, hvor *samtaler med barnet* er tiltaket, er etter vår vurdering en god praksis for å sikre ivaretagelse og involvering av barnet i hjelpen som gis.

3.7 ANBEFALINGER

Vi anbefaler Bjerkreim kommune å:

- sikre at det i vedtak framgår hvordan barnets mening er vektet opp mot annen informasjon og barnevernfaglige vurderinger
- sørge for at den faktiske tilpasning til alder og modenhet blir synliggjort i dokumentasjon

4 SAMARBEID MED ANDRE AKTØRER

4.1 REVISJONSKRITERIER

Barneverntjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere, dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud (barnevernloven § 3-2). I tillegg til å følge opp det enkelte barn, skal barneverntjenesten samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere slik at barneverntjenesten og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

I nasjonal faglig retningslinje *Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge* er det en sterk anbefaling at kommunen sikrer at det er etablerte avtaler om samarbeid mellom virksomheter involvert i oppfølging av barn og unge det er knyttet bekymring til. Barneverntjenesten i Bjerkreim har en rekke samarbeidsavtaler som regulerer samarbeidet med andre tjenesteytere. Av disse framgår det at hensikten er «å legge grunnlag for trygge og forutsigbare tjenester for felles barn, ungdom og familier», samt sikre og bidra til at disse får dekket sine behov for samordnede tjenester.

På bakgrunn av gjennomgangen over utleder vi følgende revisjonskriterium:

- Barneverntjenesten samarbeider med andre tjenesteytere slik at barn, ungdom og familier får samordnede tjenester.

4.2 OVERORDNET: KORT VEI OG TETTE RELASJONER

Alle de intervjuede beskriver en kommune preget av nærhet, korte linjer og tette relasjoner. Det vises blant annet til at få utskiftninger i personell og gode organisatoriske forhold, som for eksempel at alle aktuelle tjenester er lokalisert i samme bygg, bidrar til å skape trygghet og lav terskel for kontakt. «Vi er kjent med hverandre og har korte veier».

Samtidig påpekes det at det gode samarbeidet er et resultat av en langvarig satsing og kontinuerlig arbeid. Dette arbeidet er satt i system gjennom ulike samarbeidsfora med faste treffpunkter, hvor det tas i bruk ulike verktøy for å få til en felles forståelse og helhetstenkning. «Nytter ikke å sitte på en egen pødestall. Må ha et lag rundt barna, ikke jobbe i hver sin ende». Det vises at systemene også bidrar til å sikre at samarbeidet ikke blir personavhengig.

I det følgende vil vi først gi en oversikt over hvordan samarbeidet på systemnivå er organisert, før vi undersøker hvordan samarbeidet i enkeltsaker fungerer.

4.3 SAMARBEID PÅ SYSTEMNIVÅ

4.3.1 FASTE MØTEPUNKTER

Av tilstandsrapport 2021 framgår det at samarbeid med andre instanser i kommunen har vært et viktig mål og prioritert oppgave for barneverntjenesten de siste årene. Barneverntjenesten samarbeider regelmessig med en rekke instanser gjennom ulike fora. Tjenesten deltar eksempelvis i utvidet ressursteam (URT) i både skole og barnehage. I tillegg til skole/barnehage, er også PPT, helsesykepleier, psykiatri og politi representert. URT barnehage og URT skole

arrangeres to ganger per halvår.¹¹ Disse møtene oppgis å muliggjøre tverrfaglig drøfting av generelle problemstillinger, informasjonsutveksling mellom ulike instanser, samt drøfting av konkrete bekymringsaker, enten anonymt eller med samtykke fra foresatte. Foresatte inviteres til å delta i møtet.

I tillegg til URT, deltar barneverntjenesten også i helseteam, som avholdes hver måned. Her deltar også helsestasjon, psykisk helsetjeneste, PPT og kommuneoverlege. Annenhver måned er også BUP med. Formålet med helseteam er å sikre at barn, ungdom og deres familier får dekket sine behov for samordnede tjenester, brukervedvirkning, samt bidra til å lette sårbare overganger. Arbeidet i helseteam skal hovedsakelig konsentrere seg rundt systemsaker, som for eksempel avklaringer rundt nye lovkrav og retningslinjer. Samarbeidet skal også avklare roller, ansvar, tjenesteflyt, tidsbruk og samarbeidsrutiner mellom de ulike tjenestene.

Videre vises det til en fast avtale mellom Bjerkreim kommune og BUP, som innebærer at en barnepsykiater fra BUP er på helsestasjonen en fast dag annenhver måned. I tillegg til å ha et faglig innslag/foredrag til aktuelle instanser, kan både helsestasjon, psykisk helse og barneverntjenesten få veiledning i konkrete saker.¹²

Alle ansatte i barneverntjenesten og Psykisk helse har i tillegg et fast treffpunkt én gang i året. Disse møtene benyttes til å blant annet diskutere anonyme case, og sikre informasjonsutveksling mellom tjenestene. Ansatte i barneverntjenesten viser videre til felles fagdager og faglunsjer innad i kommunen.

I tillegg til de ovennevnte samarbeidsforumene foregår det også faste treffpunkter på ledelsesnivå. Lederne for de ulike tjenestene har faste møter hver uke i ledergruppen for Levekår. Barnevernleder og leder for helsestasjon har også faste møter annenhver uke. Her diskuteres både systemsaker og eventuelt utfordrende enkeltsaker. Det vises til at det som diskuteres på systemnivå også blir løftet fram i ledergruppen for Levekår.

4.3.2 PROSEDYRER OG VERKTØY

Bjerkreim barnevern har skriftlige rutiner for samarbeid med både andre kommunale tjenester og eksterne aktører. De kommunale tjenestene inkluderer barnehage, skole, helsestasjon, NAV, legekantoret, Psykisk helse, familievernkontoret og andre kommunale tjenester som PPT og miljøtjenesten. De har også skriftlige rutiner for samarbeid med BUP, Distriktpsikiatrisk senter (DPS) og politiet. Rutinene beskriver formålet med samarbeidet, omfang/virkeområde, ansvar og

¹¹ Kilde: Barneverntjenestens rutinehåndbok og rutiner for samarbeid.

¹² Enten anonymt, eller med samtykke fra foreldre.

aktiviteter. I tillegg til samarbeidsrutiner, foreligger det også egne samarbeidsavtaler mellom barneverntjenesten og helsestasjonen, psykisk helsetjeneste, NAV og Sør-Vest politidistrikt.

Videre får vi opplyst at det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal sikre arbeid med barnevernreformen, de nye lovbestemmelsene om styrket samordningsplikt¹³, samt pakkeforløpet for kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge i barnevernet.¹⁴ Arbeidsgruppen har blant annet utarbeidet en prosedyre for pakkeforløpet tilpasset de lokale forholdene i Bjerkreim.

Fra samarbeidspartnerne påpekes det at «*samarbeidsavtalene og prosedyrene sikrer at det er forutsigbarhet og struktur, slik at alle vet hvilke oppgaver/plikter en har*».¹⁵ Det vises til at selv om dette nå er lovpålagt, erfares det at de ulike kommunale tjenestene over tid har hatt et forpliktende samarbeid.

Både prosedyrer og samarbeidsavtaler blir beskrevet som gode verktøy i å sikre et godt samarbeid. Av andre hjelpemidler framheves også de nasjonalfaglige retningslinjene «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge» og «Samarbeid på individnivå». Vi får opplyst at disse har vært gjennomgått og drøftet i helseteam.

Vi får opplyst at Bjerkreim kommune, i samarbeid med Helse Stavanger, har utviklet et samhandlingsspill. Målet er at deltakerne (de involverte tjenestene) skal bli bedre kjent med andre fagpersoner og tjenester som er involvert i arbeidet med barn og unges psykiske helse i kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten. I spillet får man gjennom en QR-kode, opp etcase, hvor de ulike instansene diskuterer hverandres roller og oppgaver knyttet til det spesifikke caset. Formålet er å lage gode og trygge forløp på tvers av tjenester, samt bidra til god koordinering mellom de ulike tjenestene. Det fortelles at spillet gjerne tas fram i de ulike samarbeidsforaene som URT og helseteam.

4.3.3 FELLES FORSTÅELSE

¹³ For å styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier er det med virkning fra 1.august vedtatt en forsterket samordningsplikt for velferdstjenestene. Ser mer her: <https://ny.bufdir.no/aktuelt/nye-bestemmelser-om-samarbeid--og-samordning/>

¹⁴ Målet med pakkeforløpet er at barn og unge i barnevernet blir kartlagt og utredet for eventuelle psykiske vansker og rusmiddelproblemer i helsetjenesten, slik at de kan få nødvendig helsehjelp ved behov. Se mer her: <https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/pakkeforlop-for-kartlegging-og-utredning-av-psykisk-helse-og-rus-hos-barn-og-unge-i-barnevernet>

¹⁵ Opplyst i intervju.

I intervjuene framheves det som viktig at de ulike instansene har en felles forståelse og felles mål, at man snakker samme språk og drar i samme retning. Alle de intervjuede opplever at dette er noe kommunen lykkes godt med.

På spørsmål om *hvordan* kommunen har fått til dette, får vi opplyst at samarbeid har vært en pågående satsing over tid, og at det er et resultat av «*nitidig jobbing*». Det vises til at de ulike samarbeidsforaene og verktøyene bidrar til at de ulike instansene får økt kjennskap til hverandres fagområder, blir tryggere på hverandre og får lavere terskel for kontakt. Barneverntjenesten har også deltatt på personalmøter i skoler og barnehager for å avklare mandat og forventninger, samt informert om for eksempel meldeplikt og barnevernreformen. Alle skoler og barnehager har også en egen kontaktperson i barneverntjenesten.

Videre vises det til prosjektet «Selvstendig, sunn og trygg» fra 2019, som var et samarbeidsprosjekt om barn, unge og psykisk helse, med spesielt fokus på traumer. Vi får opplyst at alle tjenestene som jobber med barn og unge var involvert, og prosjektgruppen bestod av lederne i relevante virksomheter, barnehager og skoler. Formålet var at alle som jobber med barn skulle få en felles grunnforståelse av barna, og alle ansatte innen barnehage, skole, helsestasjon, Psykisk helse og barneverntjenesten fikk felles opplæring av RVTS. I intervjuene med både barneverntjenesten og samarbeidspartnere vises det til at prosjektet har «*gjort at vi har fått mer fagforståelse, respekt og kunnskap for hverandres fag og måte å jobbe på – og ikke minst felles forståelse*». Vi får opplyst at selve prosjektet er avsluttet, men at arbeidet har gått over i drift, og at det fortsatt er en prosjektgruppe som samles to ganger i halvåret.

Samtidig viser flere av de intervjuede til at erfaringer med andre kommuner har bidratt til en anerkjennelse av viktigheten av å kontinuerlig sjekke ut om forståelsen er felles. Vi får opplyst at samhandlingsspillet, og samarbeidsforaene som sådan, aktivt benyttes for å forstå og avklare hverandres perspektiv, roller og oppgaver. I intervju opplever både barneverntjenesten og samarbeidspartnere at de nytter hverandres kompetanse på en god måte.

4.4 SAMARBEID I ENKELTSAKER

4.4.1 HVA UTLØSER ET SAMARBEID?

Barneverntjenesten påpeker at de jobber ut fra barnets behov, og at dette ofte innebærer et samarbeid med andre instanser for å sørge for en helhetlig oppfølging. Et samarbeid i en konkret sak utløses av at enten barneverntjenesten selv eller den aktuelle samarbeidspartneren tar initiativ til samarbeid etter felles retningslinjer. Et eventuelt samarbeid forutsetter at foreldre og/eller barn har gitt samtykke.

I mange tilfeller vil samarbeidet utløses av de andre tjenestenes meldeplikt, altså at barneverntjenesten mottar en bekymringsmelding. Det vises til at barn og foreldre stort sett alltid er i kontakt med andre tjenester/førstelinjetjenester før barnevernet blir involvert. Barna går i barnehage eller skole, mens foreldre i første omgang ofte er i kontakt med lege eller helsestasjon.

Fra Psykisk helse påpekes det at selv om de i utgangspunktet er en tjeneste for voksne, «*så er deres barn i fokus hos oss*». Vi får opplyst at når det oppstår bekymring for et barn, vil Psykisk helse enten informere barneverntjenesten i forkant om at det vil komme en bekymringsmelding. Dette gjøres anonymt. Dersom foreldre imidlertid er enig i at det skal sendes bekymringsmeldingen, blir vi fortalt at meldingen gjennomgås av klient, Psykisk helse og barneverntjenesten i fellesskap. Det vises til at dette både kan være et planlagt møte, eller mer ad hoc ved at Psykisk helse «*stikker innom døren*». Barneverntjenesten blir i den forbindelse beskrevet som fleksible og tilgjengelige.

Samarbeidet kan også initieres ved at barneverntjenesten tar kontakt med de andre tjenestene. Det vises til at saksbehandlerne i starten av undersøkelsen alltid spør foreldrene om de allerede får oppfølging fra andre tjenester. Da kan barneverntjenesten be om samtykke til å ta kontakt med de aktuelle tjenestene. Vi får opplyst at saksbehandlerne også kan bistå foreldre/barn med å komme i kontakt med andre tjenester dersom de har behov for det. For eksempel hvis en forelder har utfordringer med psykisk helse eller rus, vises det til at barneverntjenesten er raske med å koble på aktuelle instanser, som eksempelvis Psykisk helse eller ruskonsulent. Dette finner vi også eksempler på i saksmappene. Fra Psykisk helse beskrives barneverntjenesten å ha lav terskel for å ta kontakt, samtidig som barneverntjenesten opplever at foreldrene får rask hjelp ved behov fra Psykisk helse. Generelt uttrykker de ulike tjenestene å ha forståelse for hverandres roller, og for «*når vi kan bruke og koble på de andre*».

Samtidig vises det til at de ulike tjenestene også samarbeider *før* en bekymringsmelding, da i form av anonyme drøftinger.

4.4.2 HVA SAMARBEIDES OM?

Vi får opplyst at hvilke tjenester som skal involveres og hvordan samarbeidet organiseres er noe som avklares fra sak til sak, ut fra den enkelte families behov. Tjenestene kan være involvert i både undersøkelsesfasen og tiltaksfasen, avhengig av kompleksiteten i saken.

Hvis for eksempel helsestasjonen allerede er involvert og har en god relasjon til barnet, kan det være hensiktsmessig at helsestasjonen fortsetter med oppfølging av barnet samtidig som barnevernet foretar undersøkelsen. Dette begrunnes med at helsestasjonen ofte er inne på langvarig basis, mens barneverntjenesten som regel er inne i en kortere periode. Andre ganger kan helsestasjonen trekke seg tilbake i undersøkelsesperioden. Dette kan eksempelvis være tilfeller hvor helsestasjonen har fulgt opp en bruker over lang tid, men endring eller progresjon uteblir. Vi får opplyst at helsestasjonen i slike tilfeller ofte blir involvert i oppfølgingen av familien, som en del av hjelpetiltak. Andre ganger har gjerne ikke helsestasjonen en bekymring, men gir opplysninger på anmodning fra barnevern. Hvem som involveres, og hvordan, avklares med andre ord i den enkelte sak.

Forutsatt samtykke fra partene i saken¹⁶, kan de ulike tjenestene gjennomføre samarbeidsmøter. Her deltar de involverte tjenestene, i tillegg til at foreldre/barn selv blir invitert. Dette er det også eksempler på i mappegjennomgangen: «*Det har blitt igangsatt samarbeidsmøte med instansene som jobber rundt mor, for å få et helhetsinntrykk av hennes totale situasjon*». Vi får opplyst at disse møtene benyttes til å diskutere mål, utvikling og eventuelt nye utfordringer som oppstår underveis. I tillegg fungerer det som en arena for å fordele oppgaver og drøfte hva de forskjellige kan bidra med, og om det eventuelt er behov for å koble på andre. «*Hvis vi ser at det er behov for å lage en pakke*».

Det påpekes at samarbeidet tar utgangspunkt i en felles problematikk – en utfordring i familien – og at tjenestene jobber i tråd med deres mandat. «*Vi har forskjellig mandat og jobber ut fra egne oppgaver*». Hvis helsestasjonen er en del av hjelpetiltaket, kan disse eksempelvis bistå med å følge opp barnets utvikling, vekt, hørsel, syn, kosthold eller selvbilde. På samme tid kan Psykisk helse følge opp foreldrenes eventuelle psykiske utfordringer, som for eksempel angst, depresjon eller traumer. Barneverntjenesten, på sin side, jobber samtidig med barnets omsorgssituasjon, familiens helhetlige fungering, samspill og/eller foreldreferdigheter. Det påpekes også her at oppfølgingen er individuell og tilpasses hver enkelt sak ut fra behov. Det er barneverntjenesten som koordinerer samarbeidet, og i samarbeidsmøtene blir man enige om hyppighet og tidspunkt på møtene. Ellers får vi opplyst at tjenestene kontakter hverandre dersom det skjer endringer i mellomtiden.

Samtidig finnes det oppgaver som i teorien kan utføres av flere. Ett eksempel er familieveiledning, som kan utføres både av familieveileder/helsestasjon og av barneverntjenesten. Vi får opplyst at rolle- og oppgavefordeling avklares på samarbeidsmøtene, men det påpekes at dersom familieveileder allerede er involvert, vil denne som regel trekke seg ut når barneverntjenesten involveres. Samtidig oppgis det at dersom familieveileder eller helsesykepleier avventer samtaler en periode, deltar de fortsatt på samarbeidsmøter for å være oppdatert på utviklingen i saken. For å skape gode overganger får vi opplyst at familieveileder, eller andre aktuelle instanser, blir koblet på igjen når barneverntjenesten er ferdig med undersøkelsen eller eventuelle hjelpetiltak. Dette finner vi også eksempler på i mappegjennomgangen.

Videre vises det til at barneverntjenesten er opptatt av å skape trygge overganger ved å tilstrebe å følge brukere fysisk til andre tjenester, eventuelt at saksbehandlere tar kontakt og avtaler tid på vegne av brukerne. Dette oppleves å gi en god relasjon som ikke kan opparbeides på et kontor på samme måte, samtidig som det gir en nærhet mellom instansene og sikrer oppfølgingen i den enkeltes sak.

Et annet eksempel på godt samarbeid som Psykisk helse trekker fram, er at de på forhånd har blitt informert dersom barneverntjenesten skal hente ut barn fra hjemmet, slik at Psykisk helse kan

¹⁶ Part i sak er biologiske foreldre og barn/ungdom over 15 år, jf. bvl. § 6-3.

være tilgjengelige på kvelden. Da er psykisk helse forberedt på å ivareta foreldrene, slik at både barn og foreldre blir ivaretatt. Det vises til at «*begge instansene er fleksible, tilgjengelige og ivaretakende for våre familier*».

4.4.3 EVENTUELLE HINDRINGER

Av utfordringer, nevnes manglende samtykke som et hinder for samarbeid. Dette gjelder både dersom foreldre ikke ønsker et samarbeid, eller sier nei til frivillige hjelpetiltak. Samtidig forteller de intervjuede fra alle tjenestene at de stort sett får samtykke. Fra barneverntjenesten vises det til at så lenge de er tydelige overfor foreldrene, på at samarbeid er til barnets beste, er foreldre i all hovedsak positive til samarbeid.

Alle de intervjuede beskriver samarbeidet på både systemnivå og individnivå som godt. De uttrykker at tjenestene både har felles forståelse og et felles mål i arbeidet. Det vises til at tjenestene kjenner hverandre godt, det er lett å ta kontakt med hverandre, og at de «*er veldig samkjørte*». Samtidig er de intervjuede også klar over eventuelle fallgruver eller hindringer for å få til et godt samarbeid. Her nevnes utydelighet, uklare forventninger og roller, eller at man jobber i siloer heller enn som en helhet. Det påpekes at «*dette oppleves ikke som et problem hos oss, men det er viktig å ha refleksjon over hindringene*». Det vises til at eventuelle utfordringer blir tatt opp underveis, og at man spør dersom noe er utydelig.

4.5 VURDERING

Vår undersøkelse viser at barnevernets samarbeid med andre instanser er satt i system, både gjennom etablerte samarbeidsfora og konkrete samarbeidsavtaler. Dette mener vi sikrer forutsigbarhet og struktur i de tilfeller som krever samarbeid på tvers. Tjenestene benytter seg også av en rekke verktøy for å avklare roller og for å oppnå en felles forståelse. Dette, i tillegg til gode organisatoriske forhold i form av eksempelvis samlokalisering, oppfattes å ha bidratt til god kjennskap til hverandres tjenester, og lav terskel for kontakt mellom de ulike tjenesteområdene. Videre vurderes at de etablerte samarbeidsavtalene og samarbeidsstruktur ikke er til hinder for at tjenestene kan utvise en fleksibilitet og være tilgjengelige overfor hverandre. Dette synliggjøres blant annet i arbeid med enkeltsaker hvor det opplyses om rom for ad hoc-møter og oppdateringer av hverandre om noe skulle oppstå mellom avtalte møter. Etter vår vurdering gir balansen mellom struktur og fleksibilitet på denne måten både forutsigbarhet og trygghet for brukeren, samtidig som det gir rom for rask bistand og beslutninger om nødvendig. Det tyder også på at brukerne i stor grad får samordnede og samtidige tjenester.

Vi oppfatter med andre ord at de overordnede systemene for samarbeid bidrar til at samarbeid også i enkeltsaker fungerer. At de enkelte tjenesteområdene vet hvem som bør involveres når, er noe som i neste runde kan bidra til at barn og foreldre får rett hjelp tidlig. Videre mener vi at bevisstheten som utvises med tanke på mulige hindringer for godt samarbeid, er et viktig aspekt i det å forebygge at hindringer faktisk oppstår.

Selv om kommunen, etter vår vurdering, har gode forutsetninger for å implementere de nye bestemmelsene om samarbeid og samordning for alle velferdstjenester¹⁷, anbefales det å opprettholde arbeidet og fokuset på samarbeid mellom tjenestene, både på system- og individnivå.

4.5.1 ANBEFALING

Vi anbefaler Bjerkreim kommune å:

- opprettholde det gode arbeidet og fokuset på samarbeid mellom tjenestene

¹⁷ For å styrke oppfølgingen av utsatte barn, unge og deres familier, er det med virkning fra 1.august 2022 vedtatt nye bestemmelser. Bestemmelsene anses som en tydeliggjøring og forsterking av samarbeids- og koordineringsplikter.

5 KONKLUSJON

Hovedinntrykket vårt er at Bjerkreim barnevern i stor grad ivaretar barnas rett til medvirkning. Det samme gjelder involvering og samarbeid med barnets foreldre. Barneverntjenesten oppleves å ha et stort fokus på brukerinvolvering i den løpende saksbehandlingen, som i kombinasjon med rutiner og etterlevelse av disse, bidrar til å sikre at brukermedvirkningen langt på vei ivaretas. Gjennom brukerundersøkelser og evalueringsskjema, har barneverntjenesten også et system for å skaffe seg informasjon direkte fra brukerne. Barneverntjenesten har imidlertid et forbedringspotensial i å tydeliggjøre vektingen av barnets mening i vedtak.

Barneverntjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere, dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Hovedinntrykket vårt er at samarbeidet, både på systemnivå og på individnivå, fungerer godt, og gjennomgangen tyder på at brukerne i stor grad får samordnede og samtidige tjenester.

Fra 1.august 2022 er det vedtatt nye bestemmelser om styrket samordningsplikt. Selv om kommunen, etter vår vurdering, har gode forutsetninger for å implementere de nye bestemmelsene, anbefales det å opprettholde arbeidet og fokuset på samarbeid mellom tjenestene, både på system- og individnivå.

Vi anbefaler Bjerkreim kommune å:

- sikre at det i vedtak framgår hvordan barnets mening har blitt vektet
- sørge for at den faktiske tilpasning til alder og modenhet blir synliggjort i dokumentasjon
- opprettholde det gode arbeidet og fokuset på samarbeid mellom tjenestene

VEDLEGG

Muntlige kilder fra kommunen

Totalt 8 personer er intervjuet. Disse er:

- Barneverntjenesten:
 - Leder
 - Leder/stedfortreder
 - 2 saksbehandlere
- Samarbeidspartnere:
 - Ruskonsulent
 - Fagleder psykisk helse
 - Familieveileder
 - Leder for helsestasjonstjenesten

Utover intervju er det i innledende fase gjennomført samtale/dialog med barnevernleder. Det har også vært fortløpende dialog med barnevernleder, som har vært kommunens kontaktperson i prosjektet.

Skriftlige kilder fra kommunen

- Tilstandsrapport for barneverntjenesten i Bjerkreim, 2021 og 2022
- Rutinehåndboken til Bjerkreim barnevern, inkl. en rekke prosedyrer, rutiner, maler og samarbeidsavtaler
- Saksmappene til 10 barn
- E-post-korrespondanse med kommunen

Eksterne skriftlige kilder

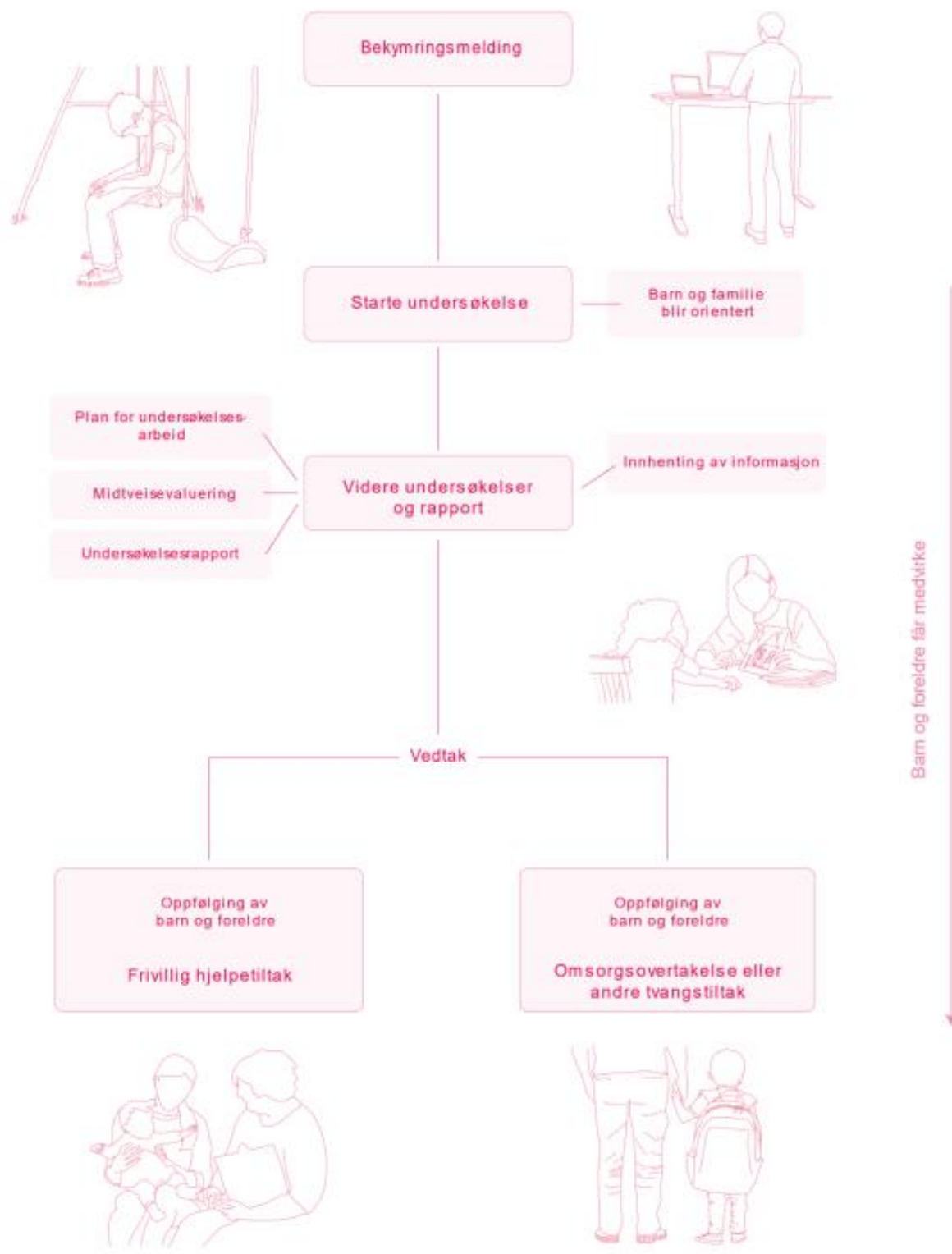
- Barnevernloven
- Statistikk fra kommunemonitor og SSB
- Nasjonal faglig retningslinje fra Helsedirektoratet «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge»
- Helsetilsynet. 2022. *Oppsummering av landsomfattende tilsyn med barnevernets arbeid med undersøkelser 2020-2021. Rapport 2/2022.*
- Riksrevisjonen. 2022. *Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningspraksisen i det kommunale barnevernet. Dokument 3:5 (2022-2023).*
- Christiansen, K.J.S m.fl. 2020. *Barnevernets undersøkelsesarbeid – fra bekymring til beslutning. Delrapport 5. Å medvirke når barnevernet undersøker. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid.* RKBNU Nord.

Faser i en barnevernssak

Ved mottak av en bekymringsmelding skal denne registreres og konkluderes innen 7 dager. Av Bjerkreim barnevern sine interne rutiner framgår at bekymringsmeldinger skal drøftes med barnevernleder og andre barnevernkonsulenter for å avklare om meldingen skal undersøkes eller henlegges. Det skal også drøftes om meldingen haster eller ikke. Videre heter det i barnevernets interne rutiner at en melding som er konkludert med undersøkelse, skal startes opp så snart som mulig og senest 2 uker etter konklusjon av melding. Første samtale med familien bør foregå innen 1 uke etter at familien har mottatt informasjon om oppstart av undersøkelse. Når saken er tilstrekkelig belyst for å kunne konkludere skal saksbehandler ta saken opp med leder for vurdering og konklusjon. Undersøkelsen regnes som avsluttet når det er fattet vedtak om tiltak eller henleggelse. Hovedregelen er at undersøkelsen skal ferdigstilles innen 3 måneder, jf. barnevernloven § 6-9.

Figuren under viser en oversikt over fasene i en barnevernssak:

Figur 6: Faser i en barnevernssak

Kilde: Riksrevisjonen

